

SLUTTRAPPORT

MUSEENE DANSER

NORSK SENTER FOR FOLKEMUSIKK OG FOLKEDANS

Forsidefoto: Fra Utsilling 1. FOTO: MAIKEN HAUKSDATTER LYNG ØSTERHAGEN
grafisk design: Eva Karlsson

INNHOLD

Sluttrapport: Museene danser

Oppsummering	4
Museene danser.....	4
Resultater.....	4
Museene danser	6
Organisering.....	6
Framdrift i prosjektet.....	6
Mål, problemstilling, prosjektide.....	6
Samarbeid med Museene i Sør-Trøndelag.....	7
Faglig samarbeid i Trondheim.....	9
Andre samarbeidspartnere/nettverk.....	10
Faglig arbeid	11
Faglige mål.....	11
Kunstnerisk, dansefaglig og museologisk ide.....	11
Beskrivelser av utstillingene og kuratering.....	13
Liste over innhold.....	18
Arrangementer.....	19
Andre aktiviteter.....	20
Arkiv.....	23
Evaluering og refleksjoner.....	24
Forskning.....	29
Veien videre	31
Ringvirkninger.....	31
Vandreutstilling.....	31
Kommunikasjon	32
Navnet Museene danser og design i utstillingene.....	32
Markedsføring.....	32
Media.....	33
Økonomi	35

Oppsummering

MUSEENE DANSER

Museene danser er et 3-årig utviklingsprosjekt som startet i 2015 og ble avsluttet i april 2018. Det har vært et samarbeid mellom eier, Norsk senter for folkemusikk og folkedans (Stiftinga for folkemusikk og folkedans), og MiST – Museene i Sør-Trøndelag ved Ringve Musikkmuseum, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum og Rockheim – det nasjonale museet for populærmusikk.

Det har produsert tre utstillinger:

Utstilling 1 «Dans i Norge – mangfoldet i sosiale danseuttrykk i Norge i dag» (15. mars–22. mai 2016 på Ringve Musikkmuseum) skildret aktiviteter innen scenedans og sosialdans. Den formidlet de ulike arenaene man møter dans på i dag, som publikum i sal, backstage, i instruksjonsrommet, på det sosiale dansegulvet, i trenings-salen og på kjøkkengulvet; alt bygget inn i en blackbox. Det ble arrangert møteplasser som foredrag, dansekonkurranser, danseverter i utstillinga, workshoper og interaktive forestillinger som ble godt besøkt og skapte viktige uformelle møteplasser for danseglade i Trondheim.

Utstilling 2 «Livets dans – dansen sosiale rolle i fest og hverdag» på forsamlingshuset Skogheim på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum fra 15. januar til 18. mars 2017, formidlet hvordan dansen har blitt brukt historisk i ulike kontekster i Norge. Den viste filmmateriale fra Sff, dansebilder fra Schrøderarkivet, dokumentarfilmer om dans på forsamlingshus, nye og gamle lydopptak og danseopptak i 360 grader. Den formidlet dansehistorier samlet fra personer med ulike danseerfaringer og forskjellig alder. 8 større arrangementer inkludert dans i samisk kultur, 60-tallsfest, kurvfester for innvandremiljø med dans og musikk, danseforestillinger og tradisjonsdansfester. Resterende åpningsdager fyltes utstillingen av dansende kropper ved at lokale danse- og musikkgrupper kunne låne forsamlingshuset.

Utstilling 3 «Dains me mæ- en utstilling om danseshitter og Trondheim som danseby» Rockheim – det nasjonale museet for populærmusikk (14. september 2017–31. desember 2018) formidlet dansens kraft som kulturfenomen før og nå, og hvordan den har forandret seg i takt med musikken opp igjennom tiårene fra 1950 og til i dag. Den viser innsamlet materiale på Trondheim som danseby da og nå, og inviterer til deltakelse i de interaktive installasjonene. Arrangementene inkluderte foredrag om swingtradisjoner, dykk i dansearkivet til NRK og Sff, workshophelg, flash-

mob under åpninga, dansekonkurranse og en interaktiv danseforestilling.

RESULTATER

Prosjektet har produsert og formidlet utstillings-trilogien Museene danser – tre interaktive fortellinger om dans.

Prosjektet har favnet bredt med sitt fokus på mangfoldet av danseuttrykk og dansetradisjoner. Prosjektets store styrke er hvordan det har engasjert hele bredden av danseorganisasjoner og utøvere i Trøndelag, fra de lokale danseorganisasjonene i Trondheim og omegn, så vel som søsterklubber i resten av Sør-Trøndelag, regionale danselinjer på videregående og folkehøgskoler. Prosjektet involverer både museenes frivillige og frivillige gjennom lokale og regionale danseorganisasjoner, både profesjonelle dansere og dansere på amatørnivå. Prosjektet har skapt aktivitet gjennom å produsere tre nye utstillinger på de tre største museene i MiST. Gjennom Den kulturelle skolesekken har et stort antall skolebarn i regionen fått tilgang til danseutveksling, danseminner og danseinstruksjon gjennom skoleoppleggene knyttet til utstillingene. Utstillingene har åpnet for at nye publikumsgrupper har fått oppleve dans interaktivt og deltatt på flere uhøytidelige arenaer og møteplasser for danseutveksling og forestillinger. Det har også resultert i et nytt og fruktbart samarbeid mellom fagmiljøet for dans ved Sff, professor emeritus i dansevitenskap ved NTNU Egil Bakka, Museene i Sør-Trøndelag, studiemiljøer ved NTNU (Film og videoproduksjon, Musikkteknologi) og Nord Universitet (Multimediateknologi), publikum og danseklubbene selv.

Med dette har Trondheim vært først ute i Norge med å inkludere dans inn på museumsarenaen ved bruk av nye museale metoder i utstillinger. Dette styrker Trondheim og Sør-Trøndelag sin status innen dans med et stort fokus på mangfold og dans som sosial samværsform, mot Oslo og Bergens fokus på dansekunst. Prosjektet har styrket mangfoldet av danseformidling med å inkludere sosial, folkelig og frivillig dans. Samarbeidet mellom MiST-museene og Senteret viser at Trondheim har potensiale til å aktualisere dans som sosial samværsform og folkehelse gjennom å kombinere ressursene og kunnskapen til danseglade Trøndere, frivillige organisasjoner, dansefaglige miljø og formidlingsarenaer som museene er.

Prosjektet har skapt blest om formidling av sosialdans på museer, både internt i MiST, nasjonalt og internasjonalt. Ved hjelp av sosiale media har Museumsforbundet, Danseinformasjonen og

Utstilling 2. Danseforestillingen MØTE og dansefest med spelemannslag. 18. februar 2017.

mange danseklubber rundt om i landet fått vite om utstillingene. Internasjonale nettverk har fått kjennskap til prosjektet gjennom publikasjoner og konferanseinnlegg. Publikum fra hele Norge har deltatt i utformingene av utstillingene i stor grad, gjennom innsending av tekst, foto og film, samt deltagelse på arrangementene. Etter dette treårige utviklingsprosjektet er utstillin-

gene nå etterspurt å vandre til andre norske og nordiske museer, samt som partner og konsulent i internasjonale prosjekter.

Dette prosjektet har presentert en helt ny metode for formidling av arkivopptak og danseskunnskap ved Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Dette var også første prosjekt hvor MiST jobber med dans inn i utstillinger.

Museene danser

ORGANISERING

Prosjektet har vært et 3-årig utviklingsprosjekt som gikk 2015–2018, og har testet ut nye metoder i samarbeid mellom arkiv og museum. Det er et samarbeid mellom eier Norsk senter for folkemusikk og folkedans (Stiftinga for folkemusikk og folkedans, Sff) og MiST – Museene i Sør-Trøndelag ved Ringve Musikkmuseum, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum og Rockheim – det nasjonale museet for populærmusikk. Styringsgruppa ble ledet av Sff og hadde representanter fra MiST og fra Midt-Norsk senter for folkemusikk og folkedans:

- Ivar Roger Hansen, direktør, Ringve Museum, Museene i Sør-Trøndelag AS (MiST), org.nr. 993595675
- Johan Einar Bjerkem, daglig leder, Midtnorsk senter for folkemusikk og folkedans /Stiftelsen Hilmar Aleksandersen, org.nr. 989578987
- Marit Stranden, direktør, Stiftelsen for folkemusikk og folkedans (tidligere Rådet for folkemusikk og folkedans) inkludert Norsk senter for folkemusikk og folkedans, org. nr. 975 372 677

Prosjektet er hovedsakelig eksterntfinansiert. Finansieringen har i hovedsak kommet fra Trondheim kommunes kulturfond, Sør Trøndelag fylkeskommunes kulturtilskudd og Kulturrådets støtte til de to første utstillingene (støttet ikke utstilling 3). I tillegg inngår egenandeler fra Sff, MiST og Midtnorsk senter for folkemusikk og folkedans/Stiftelsen Hilmar Aleksandersen. Prosjektet har hatt Tone H. Erlien som prosjektleder i 50 % fra februar 2015 til april 2018.

FRAMDRIFT I PROSJEKTET

Forarbeidet fram mot søknadsfrister og de første finansieringsbevilgningen som kom juni 2014 ble i stor grad gjort høst-vinter 2013–2014. Initiativet til Tone Erlien startet med møter med daværende direktør for Sff Egil Bakka og ble tatt over av ny direktør Marit Stranden fra høsten 2013. Forarbeidet inkluderte møter med Trondheim kommune og Sør-Trøndelag Fylkeskommune, samt ledelsen i MiST. Første bevilgning ble gitt fra Norsk kulturråd prosjektmidler kulturvern juni 2014, og desember 2014 innvilget Trondheim kommune treårig finansiering fra Kulturfondet, etterfulgt av Sør-Trøndelag Fylkeskommune med 1 årlig finansiering (søknadsfrister hvert år).

Prosjektet startet offisielt opp februar 2015 med Tone Erlien som prosjektleder i 50 %.

Utstillingsmøter med de tre museene satt en skisse for framdriftsplanen i prosjektet, med første utstilling på Ringve Musikkmuseum våren 2016. Det planlagte faglige oppstartsseminaret ble ikke gjennomført da prosjektet ikke mottok støtte til denne aktiviteten. Et års forarbeid ble brukt av prosjektleder til å bli kjent med museene, skissere opp tre forskjellige utstillingene, samt lære hvordan en utstillingsprosess foregår hos museer. Vår, høst og vinter 2015 ble brukt til innholdsplanlegging og innsamling for første utstilling. Starten av 2016 ble intensivert mot bygging og design på utstilling 1, som åpnet 15. mars 2016 og ble formidlet på Ringve Musikkmuseum fram til 22. mai 2016. Juni 2016 startet planleggingsarbeidet mot utstilling 2. Prosjektleder utarbeidet høsten 2016 også søknader om delprosjekter i samarbeid med Tråante 2017 til Sametinget og til Ekstrastiftelsen i samarbeid med Norsk Døvemuseum og Døveforbundet. Høst/vinter 2016 og 2017 ble brukt til oppsettning, gjennomføring og evaluering av utstilling 2, som ble formidlet 15. januar–18. mars 2017 på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. 3 uker i februar ble brukt til DKS-formidling til 5.-7. trinn i Trondheim kommune. Gjennom våren og sommeren 2017 fikk utstilling 3 form, innhold, og ble produsert. Mai og juni ble brukt til opptak, dokumentasjon, og innholdsproduksjon. August og september 2017 ble utstillinga satt opp og montert. Den åpnet 14. september på Rockheim. Januar og februar 2018 ble brukt til DKS formidling til 2000 10.klassinger i Trondheim kommune. Februar–april 2018 ble prosjektet helhetsvurdert og faglige rapporter skrevet. Det ble tid til et felles avslutningsseminar med alle de involverte museene og Sff. I løpet av hele prosjektperioden har prosjektet blitt presentert på konferanser og seminar i inn- og utland, samt at prosjektleder har skrevet fagfelleverderte og populærvitenskapelig publikasjoner om dans på museum.

MÅL, PROBLEMSTILLING, PROSJEKTIDE

Da prosjektet startet opp i 2015 var intensjonen å teste ut nye innovative ideer til interaktiv danseformidling basert på kurator og prosjektleder Tone Erliens masteroppgave fra den internasjonale masterprogrammet Choreomundus-International master in Dance knowledge, practice and heritage (NTNU, Universite Blaise Pascal, Szeged University, Roehampton University). Med utgangspunkt i et feltarbeid på ti europeiske museer fant Erlien ut at formidlingsmetodene for dans som brukes i Europa i dag ikke viderefører dans som kulturarv fysisk til

Trondheim kunstmuseum- dansende omvisning i utstillinga «Deltakelse». NTNU-studenter fra Uganda, Iran, Colombia, Guatemala og Sør-Afrika 30. april 2017.

potensielle nye utøvere av en kroppslig tradisjon og ikke er i tråd med retningslinjene til UNESCO konvensjonen fra 2003 om vern og videreføring av immateriell kulturarv.

Prosjektets intensjon og delmål var å skape interaksjon mellom lokale dansemiljø fra flere sjangre, fagmiljø på dans i Trondheim, museene i Trondheim, lokale dansemiljø og publikum. Det hadde også som mål å skape arenaer og møteplasser for både mellommenneskelig og teknisk interaksjon knyttet til tre danseutstillinger på museene i Trondheim.

Utviklingsprosjektet ønsket å teste ut dans i utstillinger gjennom tre ulike kuraterte og tematiske utstillinger på tre forskjellige museer. Det ønsket å bygge et samarbeidsnettverk rundt dans på museum i Norge og Norden, gjennom de tre hovedutstillingene og mindre formidlingsprosjektet på dans ved siden av. Prosjektet ønsket å skape ny kunnskap om ulik danseformidling på museum (multimedia, arrangementer, kroppslig overføring og å formidle bredden av sosial dans, historisk og fra samtiden til et mangfoldig og deltakende museumspublikum. I tillegg har prosjektet hatt som mål å ha stor grad av medvirk-

ning fra danseutøverne i de ulike sjangrene, gjennom alle prosessene i utstillingsarbeidet.

I etterkant av prosjektperioden er en «best of» utstilling satt i stand og blir vist på 9 museer i Norge fra sommeren 2018 til høsten 2021. Det er også et mål om å etablere permanente utstillinger og dansearenaer som fast tilbud i Trondheim og Midt-Norge.

SAMARBEID MED MUSEENE I SØR-TRØNDELAG

I tillegg til den nevnte styringsgruppa i prosjektet har det vært en gjennomgående referansegruppe med ansatte fra Ringve, Sverresborg og Rockheim, samt seniorrådgiver i MiST, Hanna Mellemsether. Referansegruppen har hatt møter en gang i halvåret siden oppstart, og i tillegg deltatt på åpne evalueringsmøter etter hver utstilling. Referansegruppens agenda har vært å gi tilbakemeldinger på kurateringsplaner og den faglige utviklinga i prosjektet, samt evaluere metoder og resultater.

Plan- og utviklingsjef i MiST Petter Søholt og professor emeritus ved NTNU Program for danse-

Filmdokumentasjon til
VR-briller i utstilling 3.

vitenskap Egil Bakka bidrog i startfasen av prosjektet.

Et av resultatene fra referansegruppen er en fagfelleverdert artikkel, samskrevet av prosjektleder og kurator i Museene danser, prosjektansvarlig fra Ringve, seniorrådgiver i MiST, og direktør ved Sff.

De åpne utstillingsevalueringene har samlet fagmiljøet på Sff og på de tre museene prosjektet har vært knyttet til. Disse har blitt dokumentert på film og lagres hos Sff. Disse har vært viktige for å samle erfaringene med metodene utprøvd i hver utstilling, og å ta med de metodene som har fungert videre til de neste utstillingene. Prosjektet har også fått en gjennomgående faglig deltakelse ved at deltakerne har vært med fra starten selv om museet de representerer ikke skulle åpne danseutstilling før senere i prosjektet.

På to av museene har kurators planer for innhold og installasjoner blitt drøftet med ansatte på vertsmuseet, og for alle museene har planene blitt drøftet med fagansatte ved Sff.

Prosjektgruppen tilknyttet hver enkelt av utstillingene er et samarbeid mellom prosjektleder/kurator og ansatte fra Norsk senter for folkemusikk og folkedans, formidlere og konservatorer hos hvert enkelt museum, og dansemiljøene i Trondheim. Dette innebærer prosesser som inneholder utstillingsskisser, presentasjoner og drøftinger i formidlingsutvalgsmøter, bygging og design av utstillingen, tekstproduksjon av prosjektleder ved Sff, og samarbeid om utvikling av formidlingsopplegg mellom dansepedagoger fra danseorganisasjonene, dansefaglige ansatte hos Sff og museumspedagoger hos Rockheim.

I etterkant av prosjektet er det lett å se hvor det ble lagt inn viktig innsats i tid og kunnskapsinnhenting. Prosjektet startet med arbeidet med første utstilling, da det var denne bevilgningen vi fikk innvilget fra kulturrådet først. På grunn av dette var også dette den utstillinga vi hadde best tid til å planlegge og hvor det ble lagt ned lengst tid i innlæring i museumsmetoder og praksiser i utstilling bygging hos kurator. Ringve Musikkmuseum sto for mye av denne innlæringen og var en trygg start for prosjektet. Å kun ha en utstilling å planlegge, gjennomføre og fokusere på gav også en trygg og rolig start. Her fikk prosjektleder også tid til å reise rundt på feltarbeid, konferanser og seminar, som har hatt mye å si for den faglige utviklingen til prosjektet. På Ringve startet også referansegruppen opp, både i forkant og etterkant av utstillingsperioden. Dette har prosjektet fortsatt med. Alle evalueringsmøter etter utstillingsperiodene har blitt dokumentert i film. Utstilling 2 gav et annet utgangspunkt i å være et helt hus, og mye friere i konsept for danseutstilling. Her jobbet kurator med produsent/dramaformidler på Sverresborg, noe som åpnet for nytenkning rundt dans på museum i forsamlingshuset, et nytt konsept for å stille ut dans i et lokale. Dette gav konseptet «okkupasjon av et forsamlingshus», som er blitt tatt med videre i forskning og vandretstilling

som et godt eksempel på metoder museer kan benytte i arbeidet med immateriell kulturarv.

I tredje utstilling ble arbeidet med grundig innsamling og nyproduksjon av eget innhold til utstillinga viktig. Prosjektleder/kurator fikk god støtte og hjelp til å se dans i museum på en ny måte og til et nytt publikum.

Selv om prosjektet har hatt en betydelig mengde prosjektadministrasjon både eksternt og internt i museene og Sff, har museenes tilskudd i prosjektet i stor grad også vært faglig opplæring av kurator i ulike tilnæringer til utstillingsarbeid og innganger. Alle museene, og utviklingsenheten i Mist, har på ulike måter støttet og beriket prosjektet med sine ekspertise, og prosjektet hadde ikke kommet så langt uten innsatsen fra gode kollegaer i MiST.

FAGLIG SAMARBEID I TRONDHEIM

Prosjektet har samarbeidet med studenter i flere produksjonsstadier i prosjektet, blant annet bachelor i Film – og videoproduksjon ved Institutt for Kunst- og medievitenskap, NTNU, faget Lyddesign og installasjoner ved Musikkteknologi, Institutt for musikk ved NTNU, og Multimedia-teknologi ved Nord Universitet.

Lydkunstner og musikkteknolog Øystein Kjørstad Fjeldbo har blitt leid inn som ansvarlig for lyd og teknologi til alle tre utstillingene. Hans kompetanse har vært unik for prosjektet og vi har hatt stor trygghet og nytte av kunnskapen og engasjementet til Øystein.

Det har vært samarbeid med Dansit – senter for dansekunst i Trondheim om arrangementer knyttet til utstilling 1 på Ringve og om markedsføring av Dansens dager arrangementer 2016, 2017 og 2018.

Museene danser har samarbeidet med TrondheimFOLK – arrangør for folkemusikk og folkedans i Trondheim om én danseforestilling knyttet til hver utstilling. Her har vi hatt forestilling med dansekompaniet Kartellet i 2016 og 2018, og danseforestillinga MØTE med Martin Myhr og Solveig Hårnes i 2017.

I tillegg har prosjektet leid inn kompetanse fra frilans kulturarbeidere i Trondheimsregionen og nasjonalt. Dette har vært danseinstruktør og koreograf for Fargespill Majken Wærdahl på de flerkulturelle arrangementene knyttet til utstilling 1 og 2. En teatergruppe som driver med improteater ble leid inn til åpninga av utstilling 2 og laget en forestilling basert på historier fra dans på lokalet. Studenter fra det internasjonale masterprogrammet Choreomundus – international master in dance knowledge, practice and heritage ble hyrt inn til feiringen av Dansens dager 2017 på Trondheim kunstmuseum.

Danseinstruktør Trine Kjosnes fra Raw danseklubb ble hyret til å koreografere og organisere flashmob for åpning av utstilling 3 14. september 2017 og som instruktør under workshophelg i dansehitter på Rockheim november 2017. Her ble også dansegruppe CATCH fra Kultursenteret ISAK

hyret til å undervise k-pop danser. Dommere til dansekonskurransen under Dansens dager 2018 ble også hyret inn fra frilansmiljøet i Trondheim. To svenske sydisdansere ble hyret inn for undervisning i dansen under Tråante 2017.

Eier av danseorganisasjonen Kom og Dans – Johan Fasting – var trekkplaster under swing-dans-arrangementet på Rockheim oktober 2017, og musiker Asmund Bjørken og radiovert og musikkjournalist Arild Hoksnes deltok på scenen under Mimrekveld i arkivet til Sff og NRK i desember 2017. Asmund Bjørken kvartett spilte til dans etter sceneprat, og Rockheims husband fulgte opp kvelden videre.

Vi har leid inn danser Vilde Opeide for opptak av dansehitte i bevegelsesdeteksjonssystemet Qualisys (eid av NTNU program for dansevitenskap). Danser, koreograf og dommer i Norske talenter, Suleman Malik, ble hyret til å spille inn noen danseinstruksjonsvideoer for utstilling 3, hvor vi benyttet kinectteknologi som gjør at publikum kan danse med Suleman og få poeng for herming. Frivillige dansere har stilt opp ved tre anledninger for opptak til den interaktive installasjonen i utstilling 2. Et opptak ble gjort på Skogheim våren 2016, et opptak ble gjort på Skogheim høsten 2016 og det endelige opptaket skjedde januar 2017 i dansesalen til Sff. Samarbeidet med den nystiftede Saemien Studeenth Tråantesne, samiske studenter i Trondheim, om dansearrangementet på Skogheim februar 2017 under Tråante 2017, resulterte også i en oppføring av Sydisdansk på den norske oversikten over immateriell kulturarv <https://www.immaterieill-kulturarv.no/bidrag/sydisdansk/>.

Arrangementene knyttet til utstillingene har variert i tematikk og samlet et stort nettverk av dansesjangre og danseinstitusjoner, det brede frie feltet og det brede frivillige feltet. I etterkant av de flerkulturelle arrangementene på Skogheim under utstilling 2 har det blitt ytre ønske fra flere innvandrer miljø om å kunne komme til Skogheim for å vise fram sine danse-tradisjoner og arrangere dansefester fra sine kulturer på Skogheim. Dette arbeidet tar Sverresborg Trøndelag Folkemuseum videre i samarbeid med dansekurator for «Musenee danser».

Sverresborg Trøndelag Folkemuseum innførte også dans i formidlingen til sommerpublikummet. Kurator underviste og lærte opp sommerguidene til Sverresborg i forkant av sommersesongen 2017. Cruiseturister blir invitert til å danse vals på Oppdalstunet av ivrige guider som forteller om dans i bryllup og hverdag. Vals som tradisjonsdans er en dans vi deler med store deler av det europeiske kontinentet.

ANDRE SAMARBEIDSPARTNERE/ NETTVERK

MiST har lenge samarbeidet med Astra Museum i Sibiu i Romania. De søker om nytt EØS prosjekt om dokumentasjon og metoder for innsamling og formidling av immateriell kulturarv på

museum. Sff har fulgt prosessen og er en mulig partner i samarbeidet mot ny søknad om EØS-midler.

Søknad til Kulturkontakt Nord i 2015 etablerte et europeisk nettverk av interesserte samarbeidspartnere som ønsker å følge prosjektet: Audun Kjus, daværende leder av den nystartede Seksjon for immateriell kulturarv i Museumsforbundet, Kurt Grötsch direktør ved Flamencomuseet i Sevilla, Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik i Östersund, Malmö Universitet «Living Archive», Danmarks Rockmuseum og deres erfaringer fra utstillingen 1,2,3 o'clock 4 o'clock rock, og Scenkunstmuseet i Stockholm. I tillegg til dette har det blitt opprettet et tettere samarbeid om erfaringsutveksling med Scenkunstmuseet i Stockholm som gjenåpner i 2016 med egen del for dans og scenekunst, i tillegg til musikk og teater.

Prosjektleder deltok på ukeskonferansen «Det relevante museum» i 2016 i regi av Museene i Sør-Trøndelag og fikk viktig påfyll av museumsinspirasjon på forskning og formidling. Her ble det også prioritert å bygge videre på nettverket, og viktige kontakter ble knyttet. Prosjektet ble presentert for leder for museumsseksjonen i Kulturrådet, Espen Hernes og phd-stipendiat hos Kulturrådet, Åshild Andrea Brekke.

Prosjektet har fått mye oppmerksomhet i media og på konferanser innen museumsfeltet og dansefeltet både nasjonalt og internasjonalt. Prosjektleder deltar jevnlig på konferanser hvor prosjektet deles og formidles til fagpublikummet. Metodeutviklingen er det eneste av sitt slag i Norge i dag, og er også unikt i europeisk sammenheng. Prosjektet får stadig henvendelser om artikler til publikasjoner og tidsskrifter, samt forespørsler om konsulentoppdrag for tilpasning av permanente museumsutstillinger til å inneholde mer dans og musikk på en interaktiv måte basert på prinsippene for videreføring av kroppslige kunnskaper i dans som levende immateriell kulturarv. Prosjektet har også god oversikt over manglende praksiser for god museumsformidling av dans i Europa og Amerika, og har gjennom det internasjonalt nettverket International Council for Traditional Music- Studygroup in Ethnochoreology fått henvendelser fra Ungarn, Romania, Tsjekkia, Hellas, Estland, Ghana og USA om utveksling av erfaringer og konsulentoppdrag på dans på museum i disse landene.

Prosjektleder har deltatt på en god rekke konferanser i løpet av prosjektets tre år. Av disse kan nevnes flere konferanser hos Norges Museumsforbund –seksjon for forskning, og deltakelse på konferanse og ekspertmøte i regi av EU-prosjektet ICH and museums (2017–2019). Prosjektleder og kurator skriver også artikler om danseformidlingsmetoder basert på de tre utstillingene til fagfellelvurdering, som en del av hennes Doktor Philos.

Se detaljert publikasjons- og konferanseliste side 30 i rapporten.

Faglig arbeid

FAGLIGE MÅL

Mål:

Å utvikle variert formidling av norsk immateriell kulturhistorisk dansearv på en levende måte med interaktivitet og teknologi som sentrale verktøy, til et mangfoldig publikum i Sør-Trøndelag og Midt-Norge, gjennom samarbeid med MiST.

Delmål i utviklingsprosjektet

- Arrangere seminar og foredrag i Trondheim om metoder for danseformidling
- Produsere tre interaktive utstillinger som vil vises hos MiST i Sør-Trøndelag og i Midt-Norge
- Skape nye arenaer for kulturell utveksling i Sør-Trøndelag som samler danse miljø både tverrkulturelt og sjanger for sjanger, på tvers av kommuner
- Arenaer for ikke-sceniske dansesjangre gir møter mellom ulike kulturelle og etniske dansetradisjoner
- Synliggjøre den varierte folkelige dansen som immateriell kulturarv (jmf UNESCO konvensjonen fra 2003 om synliggjøring og videreføring av immateriell kulturarv)
- Holde foredrag på internasjonale og norske konferanser, i forum og nettverk, og åpne diskusjonen/dialogen om formidling og kuratering av dans på museum og dans som levende kulturarv
- Videreføre den praktiske dansen gjennom workshoper, skoleopplegg gjennom Kulturtanken, arrangementer og å invitere publikum inn i dansen. Arrangere kulturelle møteplasser for å skape interaktive møter mellom dansere og publikum for å skape debatt/ dialog og videreføring av dans
- Formidle gjennom blogg, kronikker, artikler
- Aktivisere dansegrupper i formidlingen, gjennom utstillingsarrangementene og tilhørighet og medvirkning til innholdsproduksjonen. Bruke interaksjon med utøvere/publikum gjennom hele prosessen etter intensjon til konvensjonen om medvirkning til innsamling av innholdet i installasjonene, utforming av utstillingen, i formidlingsopplegg og som aktører på arrangementene
- Fremme sosialdans som inkluderende aktivitet for bedre folkehelse
- Skape nytenking rundt arkivenes stilling og utviklingspotensialet i dens formidlingsaktiviteter med ny teknologi og interaktivitet, som godt eksempel til mindre arkiv og lokale museers arbeid med sin lokale kulturarv

KUNSTNERISK, DANSEFAGLIG OG MUSEOLOGISK IDE

Det kunstneriske målet for prosjektet var å utvikle nye deltakende metoder for formidling av levende dans og arkivmateriale i et samarbeid mellom Museene i Sør-Trøndelag og Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Formidlingsmetodene skulle ha overføringsverdi til andre arkiv og museer, og inkluderes i museers muligheter for opplegg for livslang læring med dans som tema. Prosjektet hadde som mål å følge nye trender innen museologi, metoder som får et mangfoldig publikum deltakende i videreføringen av norsk immateriell kulturhistorisk dansearv, tilby fremtidsrettede interaktive danseinstallasjoner som fremmer læring og opplevelser, og å ha et sterkt medvirkende publikum i arbeidet med å kuratere innholdet. Samtidig ønsket prosjektet å teste ut resultater fra forskningsprosjektet «Publikum- utøver interaktivitet» (NTNU og Sff, 2013) på museumsarenaen og å spre dansen på den måten at flere ikke-dansere ble invitert inn i dansen og får glede av dansen på en sosial og uformell måte.

Det innovative og nye i forhold til hvordan dans har blitt formidlet tidligere (dans som en kulisser på museum) var i dette prosjektet dans som en deltagende kroppslig dialog mellom dansere og publikum.

Museene har i dag et stort fokus på å være i dialog med sine brukere og besøkere. Ny museologi fremmer at kunnskap blir best produsert i en reell hendelse, og det ligger et potensiale og en verdi i museene som møteplass og dialoginstitusjon rundt arbeidet med UNESCO konvensjonen om å verne, fremme og videreføre immateriell kulturarv. Slik dialog og involvering kan blant annet skje gjennom nye formidlingsmetoder som inkluderer sosial deltagelse av publikum, men også utprøvede former for samarbeid omkring innsamling og dokumentasjon. Målet er at publikum skal kunne oppleve noe immaterielt og fundamentalt for den konteksten de befinner seg i, og vil bli dratt inn i utførelsen selv, i stedet for å se på andre utøvere.

Dans, som er grunnleggende relasjonelt, bør inkluderes i museum ved å ta utgangspunkt i dens karakteristikk som sosial samværsform. For å forhindre at dans på museum blir statisk er det nødvendig at konseptet om formidling av dans er interaktivt på flere nivå. Det er et stort behov for å hjelpe fram sosial deltagelse i Norge i dag, og alle deler av samfunns livet burde legge til rette for det. Dansen er et prima middel for sosial deltagelse, og et enkelt virkemiddel for iscenesettelse av et sosialt møte på museumsarenaen.

Utstilling 2.

Sosial deltagelse i dans kan undersøkes i relasjon til blant annet relasjonell estetikk som beskrevet av Nicolas Bourriaud (1998). Dansen har hatt en beskjeden rolle i norske museer fordi den i så liten grad kan knyttes til det materielle (Erlie, 2014). Samværsdansen bygger i stor grad på prinsippene for relasjonell estetisk praksis som formidles i intersubjektive møter, blant annet gjennom ansikt-til-ansikt interaksjon med publikum, og estetiske prinsipper bli utprøvd i fellesskap og kan skape et temporært samfunn. Den står i motsetning til de kulturelt og subjektivt kanoniserte praksisene som er mest vanlige i norske museer i dag.

Disse tre utstillingene har spesifikt jobbet med definisjonen av hva et «A dancing museum» er ifølge koreograf og direktør Boris Charmatz, og hvordan den definisjonen kan utfordre den sosiale deltagelsen i formidlingen av dans som immateriell kulturarv på museum i Norge. I følge Charmatz sitt «Manifesto of a dancing museum» er et dansemuseum et museum for dansere og kunstnere, men også

- Et eksentrisk museum gjennom å være et sted for å øke folks bevissthet om dans, koreografi, historien til kroppens representasjoner som noe ikke avgjort definert og uttømmende fremstilling, men å stimulere ønsket om kunnskap.
- Et innarbeidet museum i form av at det er bygget på de kroppene som beveger seg gjennom det, publikum, dansere, museets ansatte, de blir alle aktørene selv.
- Et provoserende museum som utfordrer naive kunnskaper om dans og introduserer spørsmål ved de aksepterte meningene om dans.
- Et overskridende museum som erkjenner at aktiviteten ikke jakter på og representerer det ekte objektet, men oppfordrer besøkende å ta del i verket med egen erfaring. Å være et sosialt rom for uenighet, et sted for diskusjon og tolkning og ikke bare representasjon.
- Et gjennomtrengelig museum i å åpne opp for forskjeller og en utvidet forståelse for dans.
- Et museum bestående av komplekse temporaliteter, både det flerårige og eksperimentelle og som kan spre dans på steder der det ikke var forventet.
- Et samarbeidende museum som ikke setter seg opp mot danseinstitusjoner, forskningsentre, universiteter, men bygger dype relasjoner til enkeltpersoner, både profesjonelle og amatører.
- Et umiddelbart museum- som finnes så snart den første bevegelse er utført.

Filosof David Novitz (2003) beskriver deltagende kunst hvor seeren må være fysisk til stede i kunsten for å kunne verdsette og forstå. Han mener videre linken mellom det immaterielle og

materielle vil kunne forstås bedre ved å se på de sosiopolitiske konvensjonene for deltagende kunst. Denne utstillingen vil bruke interaksjon der publikum får oppleve deltagelse i dans. Dette oppfattes ofte som skummelt, spesielt av ikke-dansere. Det er forsket på metoder for å sette lav terskel for deltagelse der publikum får oppleve de kinestetiske kvalitetene og nærheten i folkedansen uten et sal-scene skille. Sigurd Johan Heide var koreograf i prosjektet «Performer-Audience Interaction» (støttet av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid) der Heide sammen med NTNU og Sff utviklet en forestilling (Karoblis mfl., 2015). Forestillingen ble testet ut på konferansedeltagere som inkluderte ikke-dansere. Publikums habituelle normer for oppførsel ble utfordret ved deltagelse, interaksjon og improvisasjon. Det ble identifisert flere typer interaksjon som fungerer for sosial dans som brukes både av Heides danseensemble Kartellet (Kritikerprisen 2016) og pedagogisk (Bygda Dansar). Det er et stort potensiale for videreutvikling.

BESKRIVELSER AV UTSTILLINGENE OG KURATERING

Dans i Norge – mangfoldet i sosiale danseuttrykk i Norge i dag

15. mars–22. mai 2016 på Ringve Musikkmuseum

Utstillinga var et samarbeidsprosjekt i vid forstand. Hovedaktørene for utviklingen av den utstillinga var prosjektleder Tone Erlie, forskningskoordinator ved Museene i Sør-Trøndelag Hanna Mellemsæther, og medkurator hos Ringve Musikkmuseum museumspedagog og arkitekt Lars Erik Melhus. Musikkteknolog Øystein Kjørstad Fjeldbo sto for lyd og integrering av interaktive installasjoner.

Utstillingen var interaktiv på flere nivå med deltagelse tidlig i prosessen gjennom innsamlet materiale fra publikum og deltagelse av publikum i utstillingen og på arrangementene. Samarbeidet med studieretninger, museumsansatte og publikum startet høsten 2015 med innsamling og dokumentasjon av materiale, og innhenting av løyver til å vise gamle arkivfilmer. Over 50 filmer ble sendt inn fra hele Norge på utlysningen om å dele dansefilmer og bli en del av innholdet i utstillingen. 18 danseklubber i Trondheim samt flere landsdekkende danseinstitusjoner og utdanninger delte også «visste du at» – informasjon og bilder om klubben sin.

Utstillingen var åpen hver dag i museets åpningstider, samt utvidede åpningstider ved arrangementene. Guider var tilgjengelige for spørsmål og prosjektleder gjennomførte flere gruppeomvisninger og spesialomvisning. Det mest besøkte arrangementet var feiringen av det internasjonale UNESCO initiativet Dansens dager 2016 lørdag 30. april med over 350 besøkende, inkludert 15 danseklubber i Trondheim som deltok i en dansekonkurranse. Utstillingen favnet tematisk bredt og vi ønsket å inkludere og

likestille alle former for danseaktiviteter i Norge i dag. Bredde og mangfold i danseaktiviteter utgjorde kjernen i innholdet, og alt fra street-dansen, swingdansen, populærdans, konkurranse-dansen, scenedansen og tradisjonsdansen til nyinnflytta dansetradisjoner og dans til minoritetskulturer ble formidlet. Utstillingen har skapt debatt og refleksjon om dans fra et utøvende perspektiv fra brukerne av dans som fritidsaktivitet, profesjon og dans som kulturuttrykk.

Utstillingen gikk utover museenes praksis med å stille ut gjenstander, og formidle historier om og rundt disse. Denne utstillingen viste både aktiviteter og inviterte til deltakelse fra publikum. I en tidlig konseptskisse delte vi utstillingsrommet inn i to, og kalte den ene delen «scenen» og den andre delen «stua». I disse to begrepe- mente vi å fange opp to ytterpunkter av hvordan dans blir praktisert og formidlet – som forestilling på en scene og som uformell aktivitet på stua. Dette begrepsparet ble med oss hele veien fram til utstillingen sto ferdig. Vi ønsket å opprettholde en viss form for åpenhet, slik at publikum kunne «flytte inn» i utstillingsrommet, og fylle den med sine egne preferanser og aktiviteter. Det ble også satt av god golvplass til danseaktiviteter. Den samme åpenheten visket samtidig ut grensene mellom utside og innside – forestillingen og deltakelsen. Som dansende publikum inne i stua var man delvis eksponert for de andres blikk, og skapte grunnlag for dialog mellom de ulike posisjonene.

Utstillingen Dans i Norge formidlet de ulike arenaene man møter dans på i Norge i dag, som publikum i sal, backstage, instruksjonsrommet, det sosiale dansegulvet, i treningssalen og på stuegulvet, alt bygget inn i en blackbox. Innholdet i utstillingen var arkivfilmer fra Norsk senter for folkemusikk og folkedans, innsendte filmer, foto og tekst fra publikum, nyttopptak av danseinstruksjon og backstage i dansesituasjoner fra ulike dansemiljø i Trondheim, instagram feed med bilder og en utgangsinstallasjon for inn- sending av korte svar på besøkendes danse- erfaringer og opplevelser.

Utstillingen knyttet til seg et stort nasjonalt dansenettverk ved innsamling av dansefilmer fra grupper, skoler og dansekompani til velkomst- installasjonen collagefilmen Dans i Norge. Utlysningen «Send inn din dansefilm» fikk inn over 50 filmklipp fra hele landet, og ble delt mye på sosiale medier. I tillegg samler utstillingens Instagram-installasjon dansebilder fra hele lan- det under emneknaggen #blimedogdans. Vi ser utfordringer i å nå alle de ulike dansemiljøene i Norge og nå ut med budskapet om å dele og bruke denne emneknaggen som en digital møteplass for danseutvekslinger.

I uke 42 2015 ble det gjennomført flere mindre feltarbeid sammen med film og videoproduksjonsstudenter fra NTNU. Materialet ble bearbei- det og klippet av studentene. Dansegrupper som ble dokumentert var: Danselaboratoriet, Pas dansekompani, vestafrikansk workshop i Vår

Frues kirke (Kirkens Bymisjon) og NTNUi Dans sine pardansklasser.

Målet om interaksjon og involvering av dansere er oppnådd gjennom interaksjon mellom prosjektledelse, museene, danseviten- skapsfeltet, studenter ved ulike studieretninger, bedrifter, dansefestivalen Multiplé, publikum og dansegrupper lokalt og nasjonalt. Målet om mangfold i aldersgrupper og bakgrunner ble oppnådd i formidlingen av de ulike arenaene man møter dans på i Norge i dag, der mangfol- det var representert av danserne som deltok fra ulike sjangre, profesjonelle og frivillige.

Arrangementer/møteplasser

Tilknyttet utstillingen har det vært arrangert 5 møteplasser inkludert, dansekonkurranser, danse- verter i utstillinga, workshoper og interaktive forestillinger. Arrangementene skapte dialog/ refleksjon/debatt over dansens sosiale og kultu- relle rolle og representerer nye museumsmeto- der for publikumsinvolvering og bruk av museet som møteplass. Utstillingen på Ringve med godt besøkte arrangementer skapte viktige uformelle og varierte møteplasser for danseglade i Trondheim og Norge. Gjennom arrangementene ble lokale dansegrupper og nettverk knyttet til utstillingens innhold og gjennomføring. Interessemøter tidlig i prosjektet knyttet sammen et lokalt nettverk og fikk tilhørighet til den praktiske delen av utstillingen ved show, konkurranse, instruksjon og kunnskapsdeling. Publikum var i stor grad interaktive og delta- gende i alle arrangementene, både i dansing og kunnskapsdeling gjennom dialog, deling av bil- der, minner og dans.

Det mest besøkte arrangementet var feiringen av det internasjonale UNESCO initiativet Dansens dager 2016 lørdag 30. april med over 350 besø- kende, inkludert 15 danseklubber i Trondheim som konkurrerte om en premie på 5000 kr. spon- set av Danske Bank. Premien ble delt på to klub- ber som hadde et felles innslag i konkurransen, en battle mellom en lindy hop og en hip hop klubb. På dette arrangementet ble utstillingen og alle lokalene på Ringve (inkludert gang, back- stage og foaje) brukt som uformelle møteplasser hvor dansere fra ulike danseklubber pratet sammen, deltok i hverandres instruksjon og delte hverandres dansekunnskap. De uformelle situasjonene foregikk i kulissene av konkurran- sen. Andre arrangement var dansekvelden «Dans på lokalet», danseforestillingen under Multiplé dansefestival og en flerkulturell møteplass. Sistnevnte samlet og engasjerte et deltagende publikum i dansestiler fra seks forskjellige land: Hviterussland, Norge, Syria, Somalia, India og Filipinene. Interaktive danseforestillinger på museumsarenaer ble gjennomført to ganger, ved danseforestillingen *En sang fra oss* med Danse- laboratoriet og Danseteateret 55+ som inviterte med publikum opp på scenen, og ved danse- kompaniet Kartellet til utstillingsåpningen 15. mars.

Utstilling 2.

Livets dans – dans i fest og hverdag
Sverresborg Trøndelag Folkemuseum
15. januar–19. mars 2017

Hovedaktørene for utviklingen av den utstillinga var prosjektleder og dansekurator Tone Erlien ved Sff og museumsprodusent / formidler Ingrid Galadriel Aune Nilsen ved Sverresborg Trøndelag Folkemuseum, og hennes vikar Emily Luthentun. Musikkteknolog Øystein Kjørstad Fjeldbo sto for lyd og integrering av interaktive installasjoner. Denne utstillingen testet ut andre metoder enn utstillinga på Ringve, med et større fokus på opplæring i dansetradisjonene og dialog rundt den historiske konteksten. Utstillingen stod i og var selve forsamlingshuset Skogheim på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Skogheim var ikke et vanlig utstillingslokale fullt av objekter og installasjoner, men vi stilte ut et forsamlingshus med aktiviteter. Derfor valgte vi å kjøpe inn tidsriktige rekvisita, møbler, rammer, og ønsket ikke å ha overflod av tekniske- og vanlige museumsinstallasjoner som ikke fantes på 60-tallet. Samtidig rommet utstillingen dagens danseopplevelser, og dagens bruk av forsamlingshuset som vertskap for et mangfold av dansetradisjoner i Norge i dag, fra mange ulike danse kulturer og kontekster.

I tillegg til den mer klassiske utstillingen i lillesalen, synliggjorde og opplyste selve forsamlingshuset Skogheim om en tidsperiode, samt stimulerte publikum til å reflektere over dansens

sosiale og kulturelle rolle og status i ulike tidsperioder i Norge helt fram til i dag. Dette inkluderte hvordan, hvorfor og når det ble danset, og belyste også hvordan minoriteter har funnet plass til sine dansetradisjoner i den norske konteksten. Utstillingen viste dansefoto fra det enorme Schrøderarkivet til Sverresborg, filmer fra Norsk senter for folkemusikk og folkedans, og historier samlet inn i 2016 om danseopplevelser. Det ble laget et hefte kalt Livets dans, med illustrasjoner og enkelt tekst om dans på lokalet, dansetradisjoner og dansehistorier fra 4 trønderske bygder. I tillegg besto utstillinga av film- og lydinstallasjoner/kulisser, instrumenter på scenen og rekvisitter backstage og i lillesalen. Det ble tatt opp film av frivillige folkedansere, på Sverresborg onsdag 18. mai: 65, inkludert 15 spillere og 3 barn og i dansesalen til Institutt for Musikk, NTNU 09. januar med 12 dansere tilstede. Det første filmopptaket ble brukt til tredimensjonal avspilling av dansegulvet vist som briller. Disse lå i resepsjonen og skulle lokke publikum opp i utstillinga. Det andre filmopptaket kunne spilles av i dansesalen på Skogheim når det ikke var dansegrupper/dansearrangement. Dette fikk publikum til å herme og forsøke å danse. En mann danset pols for første gang på 30 år når han spilte av denne installasjonen.

Verktøy og materiale som ble benyttet var arkivfilm, foto, fortellinger i tekst og film, og interaktive formidlingsmetoder gjennom lyd- og

Utstilling 1. Dansens Dager 30.april 2016.

FOTO: H. AGUSTSDOTTIR

filminstallasjoner og sensorer på dansebevegelser (samarbeid med Multimediateknologi på HiNT, Film- og videoproduksjon og Musikkteknologi på NTNU). Arkivet til Sff har et mangfoldig materiale av lokale variasjoner av tradisjonsdanser fra hele Norge. Tradisjonsutøvere i alle aldre er dokumenter fra 1968 til i dag, inkludert utøvere med innvandringsbakgrunn. Det enorme Schrøderarkivet på Trøndelag Folkemuseum inneholder mange flotte gamle fotografier av dans i ulike situasjoner i Trøndelag. Samspelet med publikum ble til gjennom muligheter for å delta i dans hver åpningsdag, og uttesting av danser-publikum-interaksjon i okkupasjonskonseptet som formidlingsmetode på museum.

Målet om interaksjon og involvering av dansere ble oppnådd gjennom interaksjon mellom prosjektledelse, museene, dansevitenskapsfeltet, studenter ved ulike studieretninger, bedrifter, Tråante 2017, Saemien Studeenth Tråantesne (samiske studenter i Trondheim), publikum og dansegrupper lokalt og nasjonalt. Målet om mangfold i aldersgrupper og bakgrunner ble oppnådd i formidlingen, mangfoldet var representert av danserne som deltok som en del av utstillingens innhold, fra ulike sjangre, profesjonelle og frivillige. Blant kuratorens omvisninger for spesialgrupper kan nevnes Rådet for folke-musikk og folkedans, formidlere i MiST, danse-linja på Trondheim Katedralskole, og barnehage-ansatte gjennom Den kulturelle skolesekken Trondheim.

Publikum var medvirkende gjennom å en nasjonal innsamlingsaksjon på dansehistorier (Din dansehistorie- ca 15 innsendte forslag), ved å danse under filmopptak til installasjoner, ved å delta på arrangementene og som aktører på de åpne dagene. Det ble ikke satt andre rammer enn dans og musikk som aktivitet for hvem som kunne benytte lokalet de dagene vi ikke gjennomførte større planlagte arrangement, kalt Dansetrinn. Utstillinga var åpen hver lørdag og søndag i utstillingsperioden.

Arrangementer/møteplasser

En viktig del av utstillingen er deltakelsen fra dansere og dialogen mellom forskjellige grupper av publikum. I likhet med den første utstillingen ble det holdt 8 ulike arrangementer, kalt dansetrinn. Det samiske arrangementet var særdeles vellykket, der deltakerne ble overbevisst på at sørsamene har en egen dansetradisjon. Dette resulterte i en nominasjon av den sørsamiske dansetradisjonen sydisdansk til listen over immateriell kulturarv som Norsk Kulturråd lanserte 6. mars 2017.

I tillegg ble Trondheims danseklubber invitert til å okkupere forsamlingshuset gratis, med eneste krav om å invitere publikum med i dansen, være imøtekommende, svare på spørsmål og ellers la publikum få se på. Dette ble svært vellykket der 13 grupper deltok og fylte dansegolv med instruksjon, sosialdans og dansetrening;

Enjoy Ballroom, Trondheim Lindy Hop, danser Valentina Mariscal, brudevalsundervisning, Trondheim Balldans, Move! Danseklubb, dansere fra Uganda, India, Iran, Sør-Afrika, Colombia, og Guatemala. Møteplassene som ble arrangert tilknyttet utstillingen var vellykket gjennom å øke publikumstallet og trekke nye grupper til museet. Arrangementene skapte dialog / refleksjon / debatt over dansens sosiale og kulturelle rolle og representerte nye museumsmetoder for publikumsinvolvering og bruk av museet som møteplass. Vi oppfordret alle som okkuperte utstillingen til å bruke emneknaggen #blimedogdans på Instagram for dansebilder og film-snutter fra okkupasjonen.

Dains me mæ – en utstilling om dansehitter og Trondheim som danseby Rockheim – Det nasjonale museet for populærmusikk 14. september 2017–31. desember 2018

Hovedaktørene for utviklingen av den tredje utstillinga var prosjektleder og dansekurator Tone Erlien ved Sff og formidler Espen Mindrebø ved Rockheim – det nasjonale museet for populærmusikk. Ansatte på Rockheim har bidratt med spisskompetanse i tekniske installasjoner, og utstillingsarkitekt i MiST, Stein Adler Bernhoft sto for utstillingens utforming formmessig. Byggingen av utstillinga ble gjort av ansatte ved Rockheim og innleid snekker. Musikkteknolog Øystein Kjørstad Fjeldbo sto for lyd og integrering av interaktive installasjoner.

Denne utstillingen hadde som mål å teste ut andre metoder enn de to første utstillingene. De dansefaglige temaene fokuserte på populærdansens kraft som helsebringende aktivitet til å samle en stor gruppe tilhengere med smittende dansemoro i enkle danser. Denne utstillingen ønsket å bruke interaksjon der publikum får oppleve deltagelse i dans gjennom arrangementene og gjennom interaksjonen som designes i nye typer utstillingsinstallasjoner. Kjernen i utstillingen vil være å formidle gleden og iveren i den sosiale dansen til eldre som danser swing på dansefester på bygda og i byen, og overføre dette til yngre generasjoner, samt se likheten med danseengasjementene i ulike sosiale og folkelige dansesjangre som praktiseres i dag. Utstillingen ønsket å synliggjøre og aktivisere, samt stimulere publikum til å mimre om danse-minner og formidle den sosiale konteksten og kroppslige opplevelsen. Det settes lys på hva vi har tatt opp av bevegelser fra Europa, Asia og Amerika. I tillegg omhandler en del av utstillingen Trondheim som danseby, med skildring av danselivet på danseskolene, dansearenaene som Bodegaen på Samfundet, Abeiderforeningen mm.

Denne utstillingen var utstillingen med mest avansert teknologi og moderne utstyr for overføring av dansemateriale kroppslig til publikum. Den besto av fem installasjoner, derav en installasjon med skjerm med historisk filmer, foto

og intervju om Trondheim som danseby før og nå, en installasjon med Virtual Reality briller med dansefilmer i 360 grader, et touchskjerm bord med danseanalysepill basert på motion capture-teknologi (bevegelsesdeteksjon) og en større danseinstruksjonsinstallasjon med kinect-kamera, sensorer, sanseoppfattelse av bevegelse og samtidige tilbakemeldinger på danseutførelsen, samt en hitloop med dansehitter fra de siste 70 årene.

Innholdet i dokumentar, arkivfoto og tekstplansje ble til ved intervju av informanter, innsamling av historier og avisutklipp fra gamle Adresseavisutgaver. I samarbeid med Rockheim ble det gjennomført 6 dybdeintervjuer med totalt 9 informanter på tema Swingdans og Trondheim som danseby, samt et telefonintervju. Innholdet i danseanalysepill ble laget ved å gjøre opptak av seks ulike hitter som ble tatt opp tredimensjonalt i bevegelsesdeteksjonslaboratoriet, som eies av NTNU Institutt for musikk. Disse opptakene ble formidlet som strekmenn som danser med stor nøyaktighet i målinger av svikt, bevegelseskurver og rytmikk. Vi hyret inn danser Suleman Malik (dansedommer i Norske talenter og medlem av Quick style crew) til å danse og undervise tre dansehitter som ble filmet både med vanlig kamera og kinect-kamera.

Medvirkningen fra og samspillet med publikum i denne utstillinga var muligheten for å nominere hitter man husket godt eller ønsker å glemme, som ble satt sammen til en innholdsrik dansehitloop, samt å dele danseminner om fortellinger om Trondheims dansemiljø og å stille opp som intervjuobjekter/ dansemiljø vi filmet og dokumenterte til VR briller og dokumentar. Til dette dokumenterte prosjektet 4 ulike dansemiljø i Trondheim, med vanlig høykvalitets kamera og 360 graders-kamera.

Sosiale media kunne brukes i utstillinga og i tillegg oppfordret de fleste av installasjonene til aktiv deltakelse på ulike måter. Gjennom denne medvirkningen og arrangementene har Museene danser tilbudt det frivillige kulturlivet i Trondheim tilhørighet til utstillingen, eierskap og medvirkning til utforming.

Arrangementer/møteplasser

En stor del av kurateringen og innholdsproduksjonen av utstillingen bestod av å forberede og arbeide fram innholdet til arrangementene som er nært knyttet til innholdet i den fysiske utstillingen. Dette arbeidet inkluderte et tett samarbeid med lokale, frivillige kulturforeninger innen dans i Trondheim både gjennom besøk i klubber, filmopptak i danseklubber og på dansefester, intervju av dansere i Trondheim før og nå. Det materialet som ble samlet inn under feltarbeidene i produksjonstiden ble brukt i installasjonene og var tematisk knyttet til innholdet i arrangementene. Her kan vi nevne:

- innsamling av swingformer, feltarbeid i danseklubber i Trondheim
- innsamling av swingformer gjennom prosjektet Dokumentasjon av gammeldans-swing i Nord-Trøndelag (i samarbeid med Marit Vestrum som dokumenterer dansemusikken)
- intervju av seniordansere om danselivet i Trondheim siden 1950-tallet. Dansekulturen fra 1950-tallet og senere er lite dokumentert, og særlig sosialdansformene danset av dagens eldre.

Arrangementene favnet bredt også knyttet til denne utstillinga. På tre av arrangementet ble hele dansemiljøet i Trondheim invitert: til flashmob og åpning, workshop i dansehitter og avslutningsarrangementet Dansekonkurranse og Dansens Marked. De resterende arrangementene tok for seg nyskapende og interaktiv tradisjonsdans på scenen, alle swingformene i Norge, og dans i Trondheim/Norge da dagens seniorer var unge, med visning av danseklipp fra et stort NRK-arkiv.

LISTE OVER INNHOLD

Dans i Norge

Utstillingen besto av:

- Film: danseinstruksjon, 5 sjangre, unge lokale dansere
- Film: innstudering/dansetrening, 6 sjangre, bevegelsessensor for lyd
- Dansegulv med musikkinstallasjon
- Stuekrok med foto, film og litteratur
- Danseinformasjon «visste du at» innsendt av organisasjoner og utdanningsinstitusjoner
- Collagefilm av innsendte filmer av dans i Norge i dag, 20 mangfoldige bidrag

Livets dans

Utstillingen besto av:

- Lillesalen med sofakrok hvor man kan se på en dokumentarfilm a totalt 30 minutter om dans i gruvesamfunnet Løkken fra 1976
- Dansefoto fra det store Schrøderarkivet til Sverresborg.
- Avis med dansehistorier fra samfunnshus
- Radio med dansehistorier tatt opp av prosjektet i 2016
- TV skjerm med korte filmklipp fra arkivet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans som viser varierte danseuttrykk på forsamlingshus, både fra i dag og tidligere.
- Gjestebok med plass til nye dansehistorier fra besøkende i utstillingen, som skal bli til et nettoppslag på prosjektets blogg. Da kan man lese historien om de som fylte Skogheim med dans i 2017
- Storesal med dansegolv
- Storesal med en interaktiv installasjon, bestående av lydskulisser og filmprosjeksjon av vals, pols og reinlender på veggene
- Scenerigg og backstage

- Gang og garderobe med lydskulisse
- VR- brille med smakebiter av dans på Skogheim i 360 grader nede i publikumsbygget på Sverresborg.

Dains me mæ

Utstillingen besto av:

- Prosjektorer som viser dansebilder fra Trondheim fra Schrøderarkivet
- Dokumentar om Trondheim som historisk danseby, med skildring av danselivet på danseskolene, dansearenaene som bodegaen på Samfundet, arbeiderforeningen etc – fra dokumentasjonsarbeid i samarbeid med Rockheim på seniordansere i Trondheim, samtidsdokumentasjon og intervju av dansere, både gamle og unge, fra Trondheim, samt filmer fra ulike dansemiljø sine sosiale sammenkomster.
- En filmloop med 50 dansehitte fra 1960 og til i dag
- 3d-stasjon med opptak med 360- graders kamera fra 4 ulike dansemiljø i dagens Trondheim
- En kinectstasjon hvor publikum kan få instruksjoner og danse med Suleman Malik på tre ulike dansehitte, samt få poeng på hvordan de hermer bevegelsene
- Et trykkebord-danseanalysepill hvor 6 ulike dansenavn, låter og filmopptak av dansehitte i bevegelsesdeteksjonssystem skal kombineres og settes sammen med fargekoder
- Tekstplansje om dansetradisjoner fra 1950 tallet og til i dag, med bevegelser fra Europa, Asia og Amerika, informasjon om dansens kraft som samlende aktivitet og hvordan danser spres i dag.

ARRANGEMENTER

Dans i Norge

720 besøkte dansearrangementene på Ringve under første utstilling:

- 15. mars (åpning) – Interaktiv danseforestilling med Dansekompaniet Kartellet, 98 besøkende
- 2. april, Dansetrinn#1 «Dans på lokalet», 106 besøkende
- 17. april, Dansetrinn#2 Danseforestillingen «En sang fra oss» I samarbeid med Multiplié dansefestival. Danselaboratoriet, Danseteateret 55+, 110 besøkende
- 30. april, Dansetrinn#3 I forbindelse med feiring av dansens dag 29. april. Tema: Familiedag. Inkludering, mangfold og bredde i danselivet i Trondheim, 350 besøkende
- 22. mai, Dansetrinn#4 – Tema: Nyinnvandra dansetradisjoner. Workshops med ulike minoritetsgrupper. 66 besøkende
- Besøksantall filmopptak Sverresborg onsdag 18. mai: 65, inkludert 15 spelemenn og 3 barn.

Livets dans

Utstillingen ble besøkt av 1500 publikum inkludert 500 elever gjennom Den kulturelle skolesekken.

- Søndag 15. januar- Åpning, improteater og dans på lokalet med spelemannslag. 100 besøkende
- Lørdag 21. januar – Salsa og jazz ved Valentina Mtz. Mariscal
- Søndag 22. januar – Besøk utstillingen og se filmer fra arkivet til Norsk senter for folke-musikk og folkedans
- Lørdag 28. januar – Dansetrinn#5 Kurvfest – dans og musikk fra Syria og Norge – 100 besøkende
- Søndag 29. januar – Dans sammen med Trondheim Lindy Hop
- Lørdag 4. februar – Dans sammen med Enjoyballroom
- Søndag 5. februar – Dans sammen med Trondheim Lindy Hop
- Lørdag 11. februar Dansetrinn#6 Dans i samisk kultur, dansekurs, forestilling, paneldebatt og konsert – 200 besøkende
- Søndag 12. februar – Besøk utstillingen og se filmer fra arkivet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans
- Lørdag 18. februar – Kurs i brudevals kl 13-14. Besøk utstillingen og se filmer fra arkivet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans.
- Lørdag 18. februar Dansetrinn#7 Danseforestillingen MØTE og dansefest med spelemannslag. – 50 besøkende
- Søndag 19. februar – Anno-arrangement på Sverresborg. Dans sammen med Trondheim Balldans
- Lørdag 25. februar – Dans sammen med Choreomundus – dansestudenter fra Uganda, India, Iran, Sør-Afrika, Colombia og Guatemala
- Søndag 26. februar -Dans sammen med Kwayela Traditional – et samarbeid mellom to malawiske og to norske musikere
- Lørdag 04. mars – Dansetrinn#8 Dans for døve – samtale med Trondheim Døves seniorgruppe
- Søndag 5. mars: Dansetrinn#9 Kurvfest – dans og musikk fra Norge, Uganda, Hviterussland og Kurdistan. – 50 besøkende
- Lørdag 11. mars – Dans sammen med Move! Danseklubb
- Søndag 12. mars – Dans sammen med Move! Danseklubb
- Lørdag 18. mars Dansetrinn#10 – 60-tallsfest i samarbeid med musikere fra Rockheim. – 50 besøkende
- 8 ulike spesialomvisninger og ett kåseri foretatt av kurator/prosjektleder

Dains me mæ

2000 elever i 10.klasse i Trondheim kommune besøkte utstillinga gjennom det obligatoriske skoleopplegget til 10.klassinger på Rockheim

gjennom Den kulturelle skolesekken i januar og februar 2018

- Torsdag 14. september: Åpning med felles flashmob for Trondheim danseklubber ledet av koreograf. 100 besøkende
- Lørdag 21. oktober Dansetrinn #11: Swingdansen i Norge. Lørdagsuniversitet med Johan Fasting. 30 besøkende
- Lørdag 25. og søndag 26. november Dansetrinn #12: Workshophelg i et stort antall dansehitte. Instruktører fra danseklubbene i Sør-Trøndelag. 25 besøkende
- Fredag 8. desember Dansetrinn #13: Mimrekveld med dansedykk i NRK-programmer opp igjennom tidene og arkivet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Med Asmund Bjørken og Arild Hoksnes. 50 besøkende
- Lørdag 10. februar Dansetrinn #14: Danseforestillingen Kartellet med Dansekompaniet Kartellet – samarbeid med TrondheimFOLK – 80 besøkende, to utsolgte forestillinger
- Lørdag 28. april 2018 Dansetrinn #15: «Dansens marked»: informasjonsstands fra Trondheims danseklubber. Dansekonkurranse med 10–20 ulike Dansegrupper i Trondheim. Med pengepremie
- Spesialomvisning med danselinjene på Katedralskolen 10. februar 2018 og ansatte i utviklingsenheten og fellesadministrasjonen hos MiST 19. desember 2017
- Omvisning i utstillinga med kurator etter hvert større arrangement

ANDRE AKTIVITETER

Trondheim kunstmuseum

Et nytt samarbeid har oppstått internt i Museene danser innenfor MiST. Museene danser skal samarbeide med Kunstmuseet om bruk av dans i galleri og kunstutstillingslokaler. Det ble arrangert dans på Trondheim Kunstmuseum i anledning Dansens dager feiringen lørdag 30. april 2017, der 40 publikum fikk en dansende omvisning i utstillinga «Deltakelse». NTNU-studenter fra Uganda, Iran, Colombia, Guatemala og Sør-Afrika instruerte publikum i ulike dansetradisjoner.

Orkla Industrimuseum

Filmen «Musikk og dans i gruvesamfunnet Løkken» ble vist hos Orkla Industrimuseum 22. februar 2017. Det ble tid til dialog og snakk om dansen i Løkkensamfunnet i etterkant. Flere av danserne på filmen fra 1976 var tilstede under visningen og samtalen som ble ledet av kurator i Museene danser. Orkla Industrimuseum ønsker å få til et oppsving i tradisjonsmusikk- og dansmiljøet på Løkken verk etter dette besøket. Kontaktperson er John Arnt Holmen. Museets posisjon som tilrettelegger for arenaer for utøvelse av den immaterielle kulturarven og å formidle den lokale dansetradisjonen i utstillin-

ger, samt formidlingsopplegg gjennom Den kulturelle skolesekken ble diskutert.

Norsk Døvemuseum – Dans for døve

Gjennomføringen av prosjektet Dansekurs og dansefest for døve kom ikke i gang våren 2017 på grunn av ikke innvilget støtte fra Extrastiftelsen i første omgang, men ved ny søknad sendt inn 15. mars 2017 fikk prosjektet innvilget finansiering. Prosjektet startet opp i august 2017 og varte ut juli 2018. Planleggingen og gjennomføringen av prosjektet ble gjennomført høsten 2017 og vinteren 2018. Januar 2018 gjennomførte vi ukentlig danseopplæring i dans for døve, med hjelpemiddel som meddansere, rytmesekker og det visuelle. Dansefesten gikk av stabelen 03. februar 2018 på forsamlingshuset Skogheim på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Prosjektet ble ledet i samarbeid med Norsk Døvemuseum, og inkluderte researcharbeid og uttesting av hjelpemiddel til ulike metoder for at døve skal lære seg vals og reinlender. Prosjektet inkluderte en tur til Teater Manu i Oslo for inspirasjon i hvordan døve lærer bevegelser. Prosjektet utviklet en ny danseinstallasjon hos Norsk Døvemuseum.

Fra Norsk Døvemuseum har formidlingsleder Helene Møllevik deltatt som fagperson innenfor døves utfordringer og behov. Fra Sff har prosjektleder Tone Erlien deltatt som danseviter og fagperson innenfor formidling av tradisjonsdans. Prosjektet har gjennomført:

- en researchperiode som inkluderte deltakelse på fagdag og workshop «Skapende og utøvende arbeid på tvers av funksjonsnivå» i regi av Teater Manu i Oslo i november 2017
- et bli-kjent møte før jul med tre døve dansere
- 3 danseøvinger for døve dansere, med tolker, meddansere (2 øvinger), levende musikk og musikkteknolog (1 øving) og en økt med dansepedagogikk
- Markedsføring gjennom Statped, Venneforeningen til Norsk døvemuseum, døveforeninga, seniorgruppa, NAV-tolketjenesten, info til Norges Døveforbund (legges i aktivitetskalenderen der), RAFT, Møller skole og Statped, Ressurssenter for syn og hørsel, Vaskeriet, Havstein eldresenter/ sykehjem (døve eldre)
- Et repetisjonskurs/ kurs for nye døve dansere før dansefest
- Dansefest med totalt 50 deltakere, inkludert 20 døve og 30 hørende
- Planlegging og produsering av utstilling og filminstallasjon hvor døve instruerer vals og reinlender
- Presentasjon av prosjektet internt og eksternt, vinteren 2018–2019

Prosjektet har hatt et høyt nivå på aktiviteter og møter, jevnt fordelt over tre halvår til tross for én sykemelding og én fødselspermisjon.

Dans for døve og hørende, Skogheim, Sverresborg, Trøndelag Folkemuseum 04. februar 2018.

Planlagte delmål, aktiviteter og aktivitetsnivået ble ikke rammet av dette og tidvis har løsningen vært å leid inn vikarer for sykemeldingen og permisjonen. Metodevalg har også fulgt opprinnelig prosjektplan. Prosjektet har utviklet nye kunnskaper om metodikk for folkedans for døve, som har fått en inngangsportale inn i folkedansmiljøet som fritidshobby. Prosjektet har også blitt dokumentert i foto og film, og resultert i en filminstallasjon på Norsk Døvemuseum og en flyttbar utstilling som presenterer prosjektets resultater i foto og tekst. Prosjektet har vært styrt av prosjektleder og danseviter Tone Erlien og formidlingsleder Helene Møllevik hos Norsk Døvemuseum. I tillegg har det blitt leid inn musikere, musikkteknolog, hørende meddansere og ekstra vertskap under dansefesten. Prosjektet har hatt innleide tolker og tolker gjennom Trøndelag Tolketjeneste i alle møter/øvinger/dansefest med døve. Prosjektet har også innledet samarbeid med folkedanslaget BUL i Nidaros om

samarbeid om arenaer hvor døve kan gå og danse sosialt på fritiden i etterkant av prosjektets slutt.

Den kulturelle skolesekken

Å nå ut med dans til skolelever og å teste ut ulike former for praktiske opplegg var et av hovedmålene til prosjektet. Målet med danseformidlinga til skoleelever er å bidra til å øke mengden kulturhistorieformidling elevene mottar i løpet av et år, lære lærerne å se hvordan enkle innfallsvinkler til kulturarvsformidling kan være et enkelt grep til positive læringsopplevelser i skolehverdagen. Målene er å la elevene ta del i og oppleve de relasjonelle aspektene ved å danse sammen, hvorfor å sosialdanse er i ryggraden til tidligere generasjoner og å vise hvor enkelt dans formidler fellesskap, likeverd og samarbeid.

I tillegg var et resultatmål at museene fikk et innblikk i hvordan dans som immateriell kulturarv kan bidra med svært praktiske undervis-

FOTO: H. AGUSTSDOTTIR

Utstilling 1. Dansens Dager 30.april 2016.

ningsopplegg og besøk på et museum, og likevel sette kulturhistorien og den estetiske opplevelsen i sentrum. Det var spennende å nå inn med noe nytt til elevene, hvor deltakelsen står i sentrum, og hvor nøyaktig riktig utførelse ikke er målet. Sosial dans forandrer seg ut fra kroppene som danser.

Prosjektet møtte stor velvilje og interesse fra museene i å formidle dans som immateriell kulturarv, og prosjektledelsen opplever at veien inn til skolene er enklere gjennom museene enn for eksempel gjennom å skrive undervisningsopplegg i danser som ofte ikke lærere i musikk og kroppsøving har erfaring nok til å undervise i.

2017:

Formidlingsopplegg til Den kulturelle skolesekken Trondheim: Tre uker i februar fikk utstillingen besøk av 5.-7. trinn. I løpet av 1,5 timer fikk elevene pratet om immateriell kulturarv og hva som skal til for å videreføre kroppslig kunnskap, sett en dokumentarfilm fra 1976 om dans og musikk i gruvesamfunnet Løkken, lært å by opp til dans, og lært å danse reinlender og vals. Det ble også pratet om hva som er dansetradisjoner i Norge i dag, hvordan danser reiser med folk over landegrenser og at det er vanskelig å si hva som er norsk dans.

Til sammen 500 barn har fått pratet om dans

og immateriell kulturarv, hvordan ulike generasjoner danser hver sine populærdanser, sett filmer og danset vals, reinlender og twist, samt lært forsamlingshusets koder og normer for oppførsel. De har også fått drøftet hva norsk dans er, hva representerer de nyinnvandra dansetradisjonene og hva som må til for å ta vare på en kulturarv som ikke er materiell. Ungene likte opplegget og ville danse mer når de kom tilbake på skolen.

2018:

I løpet av januar og februar 2018 fikk 2000 10.klassinger delta på et formidlingsopplegg knyttet til utstillinga «Dains me mæ- en utstilling om dansehitter og Trondheim som danseby». Dette ble organisert gjennom Rockheim sitt obligatoriske DKS opplegg til 10.klassingene i Trondheim kommune. Ungdommene lærte å danse ulike pardanser, hadde en historietime med filmvisning om dansesjangre og dansehistorie hvor de også reflekterte rundt dansens sosial kraft som folkehelseaktivitet. Og siste post på programmet var å teste de interaktive danseinstallasjonene i utstillinga og sett dokumentaren om Trondheim som danseby. Det 1,5 times lange opplegget ble avsluttet med en kort sosial dansefest hvor elevene både fikk vist fram sin gruppes innlærte dans, og undervist denne

dansen til de andre to gruppene uformelt på det sosiale dansegulvet. Opplegget ble prøvd ut på testklasser høsten 2017.

I begge DKS oppleggene er dansemetodikken og videreføringsmetodene til Sff vært gjennomgående.

Begge oppleggene har blitt evaluert som svært godt gjennomført. Rockheim gjennomførte en evaluering med lærerne som fulgte skoleklassene, og fikk tilbakemeldinger på at det var det beste DKS opplegget de hadde vært på på Rockheim. Rockheims omviserne som var med på opplegget rapporterte også at dette var det mest vellykkede opplegget de hadde gjennomført. Positive trekk ved opplegget var elevaktiviteten, variasjon i stasjoner, tilpasset målgruppen, og avslutningen med dansefest som falt i smak hos alle elevene og sørget for en artig og uformell stemning.

ARKIV

Bruk av tradisjonsarkivet til Sff i utstillingene

Til alle utstillingene ble det jobbet med å skaffe visningsrettigheter på de fleste av arkivfilmene som er listet under.

Arkivfilmer i utstilling 1

Hambo fra Ona med Eldbjørg og Anders

Bjørnerem – 24.07.1981, Ona, Romsdal.

Pariserpolka fra Sauda med Einar Wiersen,

Gerd Karlsen, Marie og Ernst Frette og Sauda

Trekkspillklubb – 30.03.1989, Folkets hus på Sauda Nordre Land

Stiger fra Velfjord med Ingvar Bjerkehaug og

Synnøve Skog Edvin Nystad (dreiepositiv) –

21.06.1978, Folkets Hus i Sausvatn, Velfjord, Nordland.

Springdans fra Torpa med Anne og Asbjørn

Strømsjordet – 08.11.1975, Torpa.

Raakunapolka fra Gamvik i Finnmark med

Märta Eide og Kristian Portti – 1980, Enare Finland.

Tango og swing fra Vallset med Oddveig og

Steinar Kjeverud og Morten Sands orkester –

03.01.1983 Folkets Hus Vallset.

Swing, oppvisning på Ringve, 2007

Springar fra Nordfjord, oppvisning på Ringve

2007

Dans fra sluttforestillinga til Bygda dansar

Hedmark, Lek Østa, 2015

Arkivfilmer i utstilling 2

Dans og musikk i gruvesamfunnet Løkken,

Sør-Trøndelag, 1976, Rådet for folkemusikk

og folkedans, Institutt for musikk, NTNU.

Gammeldans i Norden, 1988, Nordisk forening

for folkedansforskning i samarbeid med Rådet for folkemusikk og folkedans

«Mitt distrikt», Midtforestilling Akersarv,

Kråkstad, Akershus, 2016, Bygda Dansar

Akershus, Norsk senter for folkemusikk og

folkedans

Choreomundus Alumni Conference, Ila,

Trondheim, 2016, Choreomundus – International Master in dance knowledge, practice and heritage, NTNU

Dans på Høvelen, Steinkjer, 2016,

Hilmarfestivalen

Bryllup i Kautokeino, og dans i Ankarede, 2016,

SVT programmet Sapmie Love

Arkivfilmer og andre filmer i utstilling 3

Ulike innklipp fra Bajazzo i Trondheim, Marinen, og film av dans under kroningen i 1905.

Ulike filmer brukt i formidling for Den kulturelle skolesekken:

Film fra Step by step dansestudio, Trondheim

Sangleiker, barneskole Trondheim 1970-tallet

Ballett

Charleston

Galliard

Tango fra Utne i Hordaland

Tango Argentina

Swing Bajazzo, Trondheim

Halling Buskerud tidlig 1900-tallet

Frikar dansekompani, Norge

Hip hop fra Trondheim

Legény tánca- Dans fra Romania og Ungarn

Salsa

Dans fra Uganda

Pols fra Sangerhuset Røros

Vals fra Nord-Trøndelag

Engelsk vals

Arkivfoto

Arkivfoto i utstillinga på Ringve: 12 foto fra ulike tidsepoker og tilstelninger

Arkivfoto i utstilling 2 og 3: fra Schrøderarkivet, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

Dokumentasjon

De større arrangementene har blitt dokumentert i foto og film av arkivet hos Sff. I tillegg er prosjektet dokumentert i beskrivelser på bloggen www.museenedanser.wordpress.com og i årlige og halvårlige rapporter. Evalueringsmøter gjennom alle årene, med deltakere fra Sff og museer, er filmet i lyd og bilde mens kurator viste rundt i utstillingene og diskusjon i etterkant.

Feltarbeid

Prosjektleder har gjennomført flere feltarbeid til andre museer i Europa i løpet av prosjektperioden. Den planlagte studieturen til «National Museum of Dance» i New York ble tilpasset tilskuddet fra Midtnorsk kompetansenettverk for rytmisk musikk (MINK) og endret til å besøke 5 museer i Wien og Stockholm i 2015. Museer som ble besøkt var: House of Music i Wien, Tekniske museet i Wien, Riksidrottsmuseet i Stockholm, Nordiska museet i Stockholm og Abba museet i Stockholm. I tillegg ble det nyåpnede Scenkonstmuseet i Stockholm besøkt våren 2017 da prosjektleder var i møte med museumsledelsen angående samarbeid rundt nordisk vandreutstilling.

Feltarbeid og dokumentasjon av Sør-Samisk populærdans/swingform Sydis til utstilling 2: Prosjektleder gjennomførte høsten 2016 et feltarbeid og innsamlingsprosjekt på dans i samisk kultur i forbindelse med at Sverresborg har et særskilt ansvar for sørsamisk kultur mot Tråante-jubileet i 2017. Dette grunnarbeidet ble brukt inn mot et større dansearrangement under jubileumsuka i februar 2017 på Skogheim Sverresborg, hvor innsamlet materiale ble presentert og diskutert. Dokumentasjon foregikk på Snåsa, i Trondheim og på Røros, og resulterte i 8 sider med feltarbeidsnotater. Tre hovedinformanter med ulik bakgrunn, derav Nils Ove Gustavson, hans nevø Johan Martin Stenfell, Ada Jurgensen (danser og koreograf), en gruppe ansatte på Samien Sietje, og en historiker ble intervjuet. Det ble ikke filmet på grunn av etiske valg. Det ble gjort research på omfang av litteratur som omtaler dans i samisk kultur, en bok, noen artikler og noen historiske kilder. Selve arrangementet på Skogheim 18. februar ble dokumentert på film og i foto. Et grunnarbeid ble gjort mot mulig publisering av artikkel om dans i samisk kultur ved passende anledning. Museene danser fikk også sørget for at Sydisdansen ble skrevet inn på nettsiden til Kulturrådet over immaterielle kulturuttrykk i Norge. Museene danser veiledet, mens samiske representanter som har danset dansen og kjenner til historien skrev den inn: <https://www.immateriellekulturav.no/bidrag/sydisdans/>

Prosjektleder har deltatt på et innsamlings- og dokumentasjonsprosjekt på gammeldansswing i Nord-Trøndelag sammen med folkemusiker Marit Vestrum. Materialet ble planlagt brukt som sjanger i VR stasjonen i utstillinga «Dains me mæ» på Rockheim på grunn av et fokus på swingkulturen i denne utstillinga. Av forskjellige grunner ble ikke denne sjangeren inkludert i installasjonen.

Nyinnnsamling/dokumentasjon

Dokumentasjon av to danseeventer på Rockheim gav innblikk i dansekulturen til pensjonister i Trondheim i dag, og gikk inn som forarbeid mot utstillinga på Rockheim og dens fokus på dansehitte og dansekulturer i tiårene Rockheim dekker periodisk. 2 danseopptak for hovedinstallasjonen i utstilling 2 ble gjort på forsamlingshuset Skogheim i samarbeid med studenter fra Nord Universitet og frivillige dansere fra Trondheimsregionen, samt et opptak i dansesalen til Sff.

Generelt ble det samlet inn/gjort feltarbeid med filmmateriale fra Trondheims danseklubber til utstilling 1 og 3, innsamling av bilder og artikler fra Schrøderarkivet og arkivet til Adresseavisen til utstilling 2 og 3, innsamling av historier utstilling 2. Det ble gjennomført 6 dybdeintervju til utstilling 3.

Utstilling 1: Disse klubbene ble dokumentert: NTNUI Dans lindy hop og boogie woogie, workshop i afrikansk dans i Vår Frues Kirke,

Danselaboratoriet, PAS dansekompani, NTNU Program for dansevitenskap med sitt etter- og videreutdanningskurs i Folkedansroppen og scena. Instruksjonsvideoer i vals, swing, Bollywood dans, dhantodansen fra Somalia og house.

Utstilling 2: Historier fra 11 personer i lydopptak til utstilling 2 og 25 bilder fra Schrøderarkivet. Det ble arrangert og dokumentert dans på Skogheim ved to anledninger, til bruk i 3D visning i pappbriller (med mobil) og ved en anledning i dansesalen på Dragvoll til bruk i hovedinstallasjonen (avspilling av dans på 3 vegger).

Utstilling 3: Gjenbruk av 25 bilder fra Schrøderarkivet pluss 4 ekstra bilder fra Adresseavisens arkiv. 10 artikler/avisoverskrifter om dans fra Adresseavisens arkiv fra starten av 1900 tallet til ca 1970. Dybdeintervju av professor i dansevitenskap Anne Fiksvik, professor emeritus i dansevitenskap Egil Bakka, Anette Ystgaard (prosjektleder ISAK Danser), Tore Bugge Pedersen (musiker siden 1967), Johan Alexander Widerøe og Tor Erik Widerøe (dansere i Trondheim fra slutten av 1950 tallet), Aage Johansen, Inga-Lill Rokset og Else-Mari Varndal. Fire ulike danse miljø i Trondheim ble dokumentert med vanlig høykvalitetskamera og 360 graders kamera, samt 360 graders lyd: MUD- Midtnorsk urban dans, årlig salsaworkshop på Scandic Lerkendal, Seniordans Midtbyen, 2.klassen 2016-2017 ved danselinja på Trondheim katedralskole.

Innsamling av tilsendt materiale til utstillingene

Til utstilling 1 ble det samlet inn over 50 dansefilmer fra hele Norge ved hjelp av en utlysning sendt ut gjennom epost til større danseorganisasjoner og formidling på nettside, blogg og facebookkampanjer. Det ble samlet inn foto og tekst (visste du at- setninger) fra 15 danseklubber i Trondheim, et 10-talls danseinstitusjoner og nasjonale organisasjoner, og 6 danseutdanninger.

Til utstilling 3 ble det samlet inn 20 forslag på dansehitte fra 15 personer.

EVALUERING OG REFLEKSJONER

Danseutstillingstrilogien Museene danser sto for nye formidlingsmetoder for levende dans og arkivmateriale i et samarbeid mellom Norsk senter for folkemusikk og folkedans og Museene i Sør-Trøndelag.

De tre interaktive utstillingene prosjektet har produsert og tilbudt unike kulturopplevelser for besøkende, fra ung til gammel, fra innbyggere til turister, til publikum gjennom den kulturelle spaserstokken, den kulturelle skolesekken, lærere, danseamatører, profesjonelle dansere og vanlig besøkende. Formidlingen har inkludert lokale utøverne av sosial dans som har gitt av sin kunnskap direkte til museumsbesøkende. Disse nye møteplassene har gitt en helhetlig kulturell danseopplevelse. Utstillingene har vært en naturlig møteplass mellom det generelle og danse-spesifikke Trondheims publikummet, og profesjo-

Utstilling 3. Mimrekveld med dansedykk i NRK – programmer opp igjennom tidene og arkivet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Med Asmund Bjørken og Arild Hoksnes.

nelle og amatøransere fra Trondheim og Sør-Trøndelags danseklubber, organisasjoner og dansekompani.

Utstillingene har blitt dokumentert og lagret hos Sff. MiST har medvirket museumsfaglig i dialogene, fortellingene og forskningsbiten i rapporter og evalueringer av prosjektet. Prosjektet har hatt nasjonalt nedslagsfelt gjennom markedsføring, innsamlingsmetoder og engasjement rundt et nytt og innovativt prosjekt.

Prosjektet har gjennom tre utstillinger prøvd ut ulike metoder for hvordan dans kan inkluderes i formidlingsmetoder og utstillinger. Det har sett konkret på 3 ulike måter å bruke utstillingsrommet, ulike innsamlingsmetoder for materialet, ulike arrangementskonsepter og ulike innholdsmedvirkning av publikum. Utformingen av utstillingene har vært et samarbeid mellom prosjektleder og kurator fra Norsk senter for folkemusikk og folkedans og prosjektgruppene hos museene. Det har inkludert møter for utforming av utstillingsskisser, presentasjoner og drøftinger i formidlingsutvalgsmøter, bygging og design av utstillingen, tekstproduksjon og samarbeid om utvikling av pedagogiske formidlingsopplegg mellom dansepedagoger fra danseorganisasjonene, dansefaglige ansatte hos Sff og museumspedagoger hos Ringve, Sverresborg og Rockheim.

Prosjektet fant sin nisje på et felt som museer ikke ennå har berørt i særlig stor grad. Dans på museer har hittil fått rom gjennom dansekunst i kunstgalleri og forestillinger/framsyninger på utendørsmuseer/bygdemuseer. Prosjektets

nisje ble derfor sosialdansen/samværsdansen plass på museumsarenaen, og hvordan samværsdansen kan få de riktige forholdene for videreføring på museum. Her har vi sett på hvordan den institusjonelle konteksten, det å fasilitere/programmere møteplasser har innvirkning på hvordan dansetradisjonens egne premisser får de riktige forholdene. Den kroppslige overføringen/videreføringen, det å bruke kunnskap både i og om dans, har vært hovedfokuset i formidlingsaktivitetene. Prosjektet ønsket å skape møteplasser for dans som levende kulturarv og utforske museets muligheter til å synliggjøre immateriell kulturarv i UNESCO-konvensjonens ånd. Prosjektet har oppnådd en økt kunnskap på dette feltet gjennom utprøving av formidlingsmetoder for dans som immateriell kulturarv på museum, formidling av dans fra arkivmateriale og metoder for inkludering av lokale danse miljøer og nettverk i formidling av sosiale og sceniske danseformer. Også nye digitale metoder for formidling av dans som immateriell kulturarv ved hjelp av tekniske verktøy har vært testet ut.

Prosjektet har også sett på hva hvilken kunnskap museumsansatte trenger for å jobbe med formidling og dokumentasjon av dans som immateriell, levende kulturarv. Det som ikke sies, men som sitter i kroppens hukommelse, er vanskeligere for et museum å ta vare på og dokumentere i museenes eksisterende systemer og prosedyrer. Spørsmål som har blitt stilt er også om man kan dokumentere dans uten å musealisere praksisen, og samarbeidet mellom et danse-

Utstilling 3. Dansekonskurranse Dansens dag 30. april 2018.

arkiv og museer har avdekket et behov for ny kompetanse på formidlingsmetoder for ivaretagelse og dokumentasjonsteknikker hvor UNESCO-konvensjonen er forutsetningen.

En annen musealt spørsmål som har blitt drøftet er museets troverdighet på å være en møteplass for kulturarvsbærere/lokale utøvere som formidler sin immaterielle kulturarv i dialog med museet og publikum, når ekspertene på det som presenteres ikke nødvendigvis er ansatte på museene. Her har museene opptrådt som fasilitatorer for synliggjøringen av de lokale utøvernes ekspertise på den kroppslige kulturskapskapen. Dette krevde en vilje og åpenhet til å slippe publikum inn, uten å ha den vanlige institusjonelle kontrakten mellom et museum og dets besøkende. Det er også tydelig å se at en viktig kompetanse prosjektet har hatt behov for er kjennskap til dansefeltet og relevante utøvere og prosessledelse for dialogen som oppstod i involveringssamarbeidet. Dette har vi vurdert som viktigere enn kompetanse i utførelse av variasjoner i dansesteg. Det krevde at man har kunnskap om den sosiale konteksten, om kommunikasjon og dialog i innhenting og bevaring

av kunnskap om den immaterielle utførelsen gjennom utøvernes medvirkning. Dette er en ny type kompetanse på dans i museene, en kompetanse som går ut over den fagspesifikke kunnskapen knyttet til museumssamlinger og historie.

Prosjektet har hele perioden vært oppdatert på den forskningen som er gjort på et gryende internasjonalt fagfelt, og gjennom nettverksbygging og kunnskapsinnhenting har prosjektet opparbeidet seg en god oversikt over relevante museale praksiser i Norge og utland, og hva som mangler. Blant annet forskningen gjort gjennom artikkelen «Interaktiv danseformidling – et møte mellom arkivmateriale, tradisjonsbærere og publikum» i årboka til Norsk folkemuseums utgave om immateriell kulturarv i 2018 reflekterer over prosjektets relevans og innspill på museale praksiser i Norge i dag, og hva prosjektet bringer av nye innovative metoder med dansen som verktøy. Dans som i sitt utgangspunkt er interaktivt og relasjonell, er et godt verktøy for å teste ut virkelig interaktivitet gjennom deltakelse i formidlingen på museum. Prosjektet har skapt ny kunnskap om museumspraksiser på formidling av dans på verdensbasis.

FOTO: RIKKE SORLIE LANGO

Utstilling 3. Åpning 14. september 2017.

Det innovative og nyskapende prosjektet har utviklet er en ny type danseformidling sett i et globalt perspektiv. Det finnes ikke mange danse museer i verden, og de museer som formidler dans bruker gjenstander, klær og foto som hovedtyngden av formidlingen. Utstillingene i Museene danser har presentert 3 ulike formidlingskonsepter på tre ulike museer, der publikum som sentral aktør er fellesnevneren. Til utstillingen på Ringve medvirket publikum i stor grad til innholdet, på Sverresborg var de en del av utstillingen gjennom å okkupere huset med dans, og på Rockheim var de viktige i den teknologiske interaksjonen i danseinstallasjonene. I alle tre utstillingene er informantene på bilder og film som danseaktører veldig viktig. Vi har sett at de ulike kuraterte metodene og arrangementene fremmer deltakelse fra aktører lokalt og dermed et levende dansemuseum.

De interaktive formidlingsmetodene for norske dansetradisjoner som er testet ut, evaluert og skrevet om i forskningsartikler har allerede skapt ringvirkninger og er relevante og anvendelige for lokale museer og arkiv generelt i Norge. Denne måten å formidle kroppslig og informativ

kunnskap om lokale dansetradisjoner og om dansemiljø understreker et tettere forhold mellom museer og deres lokalmiljø og brukere. Museene skaper seg en ny funksjon i sitt lokalmiljø og gjennom prosjektet har vi sett bruk av museet som en møteplass for videreføring av immateriell kulturarv, med mangfold og inkludering som gode resultater av dansegruppers og danseinteressertes involvering i overføringen.

Suksesskriterier

Prosjektet ser noen gjennomgående kriterier som har vært med på å sørge for suksess gjennom tre år. Det er først og fremst det innovative på formidling av dans som prosjektet har presentert, nemlig metoder som skiller mellom museers interesse i å formidle sine egne demonstrasjoner og visninger og målet til UNESCO-konvensjonen om å videreføre en mangfoldig og levende dansekultur. Fokuset har vært på at det er utøverne av dansepraksisen som skal nyte godt av formidlingen og fortsette praksisen i sitt daglige virke. Museet kan være med å løfte opp den levende immaterielle tradisjonen som viktig, som de gjør med mange materielle tradisjo-

ner. Gjennom en praksis som innebærer dialog og medvirkning av grupper utenfor museet, vil museene ha mulighet til ikke bare å bevare og beskrive en frosset historisk kulturarv, men de kan bidra til at den levende kulturarven, som dansen, lever og utvikler seg i stadig nye kontekster.

Museene danser har fokusert på metoder som omhandler involvering av publikum for å belyse museenes muligheter for praktisk arbeid med UNESCO-konvensjonens mål om verne, fremme og videreføre levende immateriell kulturarv, gjennom å bruke dans. Museene kan bidra til at den levende kulturarven, som dansen, lever og utvikler seg i stadig nye kontekster gjennom å være en arena for utøvere av dagens kulturuttrykk framfor mer historiske presentasjoner. Dette har kommet fram ved et fokus på å forsøke å bedre situasjonen for dansegruppene i lokalmiljøene til museene. Prosjektet har satt dansegruppens behov i framsetet, og har hatt lite restriksjoner til aktørene/brukerne av utstillinga, men tilbudt utøvere av immateriell kulturarv sosiale forhold og arenaer nødvendige for å delta effektivt i videreføringa av den immaterielle kulturarven. Vi ser at museenes muligheter som fasilitator av danseaktivitet er å knytte nettverk gjennom dialog og å vurdere/trekke konklusjoner fra dialogens samtalepartnere. Her har museenes kompetanse som dialoginstitusjon vært berikende i arbeidet.

Det er sentralt at museene fasiliterer på en måte som kan hjelpe tradisjonsutøverne ved å promotere deres praksis til et organisasjons-system uten å blande seg inn i selve utøvelsen av den immaterielle kunnskapen selv. For en gruppe av utøvere vil dette bety at de ikke trenger å gjøre alt arbeidet selv, arrangerer dansefester, søke finansiering for musikk, instruksjon, og arena, og slipper fasilitering av dansearenaen for utøvelse/realisering av IKA-kunnskapen. Samtidig er det viktig at de som fasiliterer fra museet sin side har en oversiktskunnskap og utøvelseskunnskap i en immateriell praksis som innebærer en forståelse for metoder for videreføring, samt kompetanse og forståelse for UNESCO-konvensjonen kriterier og formål.

Prosjektet har hatt et lite fokus på dokumentasjon og opptak/bevaring av det som har skjedd, men har heller rapportert og beskrevet virkninger og resultater. Prosjektet har heller ikke fokusert på de materielle elementene knyttet til den immaterielle kulturarven, men latt den kroppslige utførelsen stå i sentrum. Utstillingene har ikke formidlet gjenstander, kun der gjenstander var nødvendig for design av omgivelsene for dansen i selve utstillinga. At prosjektet både har jobbet tverrfaglig, hatt variasjon i innhold og variasjon i uformelle og formelle metoder for formidling og videreføring har ført til et bredt nedslagsfelt, samtidig som det har fått fram mange refleksjoner over arbeidsprosessen som igjen har styrket prosjektet både faglig og praktisk.

Når det gjelder metodene prosjektet har brukt

så er graden av medvirkning fra publikum og deltakelsen i utstillingene og arrangementene et godt resultat på nedslagsfeltet og nyvinnningene til prosjektet. Nettverket som har blitt bygd opp ved hjelp av disse inkluderende metodene er noe prosjektet har god nytte av videre i utviklingen av vandretstilling i Norge og Norden. Dette er igjen et resultat av at prosjektet har prøvd å være så tilgjengelig og åpent som mulig, også når det gjelder tilgjengeliggjøring som et verktøy i utstillingsinnholdet og mål med formidlingsmetodene.

Dansekunnskapen som har blitt formidlet i utstillingene har kommet til gjennom et samarbeid med dansekunnskapen hos den dansende befolkning i Trondheim og Norge. Hver enkelt utøver/danser har blitt tatt på alvor i å representere en kunnskap som er kulturelt og individuelt betinget. Oversikt- og dybdekunnskapen i prosjektet har kommet til gjennom kurators dansefaglige bakgrunn, trening i UNESCO-konvensjonen og tilhørighet i en arkiv- og forskningsinstitusjon.

Utfordringer

Som et nytt og innovativt prosjekt har alle ideer og metodetestinger også hatt utfordringer som skulle løses. Noen av utfordringene har vært å finne måter for hvordan tradisjonsutøverne kan bli mer aktivt involvert i alle deler av videreføringsprosessen og utstillingsprosessene, og å utvikle nye måter for tettere samarbeid og kommunikasjon med de lokale danse miljøene og deres representanter.

Etter å ha jobbet i tre ulike museer kan prosjektet konkludere med at museumsansatte generelt har lite kjennskap til hva som står i UNESCO-konvensjonen om videreføring av immateriell kulturarv. Dette innebærer lite kunnskap om hva konvensjonen sier, hva immateriell kulturarv er, og lite kunnskap om hva IKA-miljøene trenger for å fortsette sin praksis. I forskrifter og mål for internasjonal og norsk ICOM er immateriell kulturarv nevnt i samme sammenhenger som materiell kulturarv når det gjelder ansvaret museer har. Spørsmålet som stilles på nasjonalt nivå er om museer jobber innenfor, på kanten av eller utenfor 2003 konvensjonen (Kjus, 2013). Det som vises er at museene jobber på alle tre nivåene, og det har vært en metodisk utfordring prosjektet har hatt i bakhodet. Et annet spørsmål er om all immateriell kulturarv som prosjektet har inkludert faktisk trenger ivaretagelse og vern. Dette har prosjektet måtte drøfte opp imot allsidighet, mangfold, nedslagsfelt og markedsføringsprinsipper.

Museer er en satt institusjon som publikum kjenner rammene til, både på godt og vondt. Dette har også vært en av utfordringene til prosjektet, både utøvernes og publikums forhold til museet, samt forventninger til museets rolle og hvordan det forventes at museer skal ha kontroll på kunnskapen de formidler og være en troverdig kunnskapsarena. Dette utfordres når kunnska-

pen ikke formidles av museumsansatte, men av lekfolk som utøvere i immaterielle praksiser.

Andre faglige utfordringer Museene danser har møtt på og drøftet underveis i prosjektet er formidlingen av dansens egenverdi kontra dansen som sosialt virkemiddel, hva og hvordan museene har lært og erfart prosjektet, og hvordan de vurderer sine muligheter for videreføring av danseaktivitetene etter at utstillingene er tatt ned. Vil museene fortsette å være en arena for dans i etterkant av utstillinga? I hvor stor grad har publikum fått eierskap til dansen som kroppslig kunnskap? Har museet gitt deltagerne et rom til å bidra inn med et innhold museet har kvalitetskontrollert eller har en fri og ukontrollert deltagelse og medvirkning gitt publikum et nyskapende eierskapsforhold til museet?

FORSKNING

Presentasjoner

- Mars 2011. Konferanse Kielce Polen. «Folk Dances Now and Then – in the light of Polish and Norwegian experience». «Skogheim – revival of a dance hall in an open air museum»
- Oktober 2013. Konferanse Tranzit House, Cluj, Romania. «Methods of disseminating dance in European Museums – Findings from 10 dance museums in Europe». International conference in dance anthropology.
- 08. oktober 2015 – Trondheim Vikinglag, EØS prosjektet «Culture for everyone» Tittel: «Dance in museums – how is it done and how should it be done». Seminar Trondheim,
- 06. november 2015 Nordisk dansekonferanse Kedja i Hammerfest. Panel moderert av Corinne Campos om kuratering av dans kalt «Curating in the intersection between art, audience and market»
- 24. oktober 2015. Innlegg «Curating dance exhibitions and meeting places at museums – How dance can benefit from museums and how museums benefit dance» på konferansen «Pop moves» – «Popular dance: curating, collecting, reflecting» ved The University of Chichester, Kingston University, University of Roehampton, og Royal Holloway University of London I samarbeid med the Society for Dance Research, London
- 21. april 2016 – Faglig forum Program for Dansevitenskap, Institutt for Musikk, NTNU: «The concept of an interactive dance exhibition – How and why should dance be put inside a museum?»
- 28. mai 2016 Presentasjon av prosjektet hos Astra museum i Sibiu, Romania
- 30. mai 2016: Museum – og arkivkonferansen SIBMAS i København i mai 2016. Prosjektet ble presentert som et eksempel på «The Creative Archive» Tittel «Curating dance exhibitions at museums». Publication in conference proceedings.
- Juli 2016. 29th Symposium of the ICTM Study Group on Ethnochoreology i Graz, Østerrike

Utstilling 2. Norsk-syrisk dansefest 28. januar 2017.

Tittel «Evaluating new interactive methods for dissemination of dance in museums»

Publication in conference proceedings

- 26. august 2016 Presentasjon av prosjektet i panelet «My current job» på Choreomundus Conference, Trondheim.
- 31. august 2016, Trondheim. Presentasjon av prosjektet for seminar på Institutt for musikk, NTNU
- 21. november 2016, Trondheim. Presentasjon: «Forskning på dans på museum – noe å hente?» på seminar om forskning på museum i regi av forskningsseksjonen i Norges Museumsforbund
- 17. februar 2017, Trondheim. Forelesning NoMads- nordisk master i dans
- 22. februar 2017. Fagkveld Orkla Industriemuseum – foredrag, visning av filmen «Musikk og dans i gruvesamfunnet Løkken», prat og diskusjon om dans og forsamlingshus
- 07. mars 2017, Trondheim. Kåseri Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Dans som immateriell kulturarv
- 15. mars 2017, Trondheim. Presentasjon av Museene danser- Norsk nettverk for folke-musikkarkiv sitt årlige seminar
- 17. juni 2017 «A new democratic method of co-production of dance dissemination in museums», med dansefokus, foredrag NOFOD konferanse Gøteborg,
- 17. september 2017 «A new democratic method of co-production of dance dissemination in museums», med museumsfokus, foredrag på museumskonferansen «The Inclusive Museum» Manchester
- 23. november 2017, Trondheim. Foredrag på seminar hos Museumsforbundet, Seksjon for forskning – Er det noe nytte i å koble museumsforskning med danseforskning?

- 26. januar 2018, Oslo. Foredrag på seminar og årsmøte i Norsk forening for kulturarvsvforskning «Kulturarv i bevegelse. Dans som kunnskapsmøte»
- 22. februar 2018, Trondheim. Forelesning Choreomundus
- 28. februar 2018 «Museene danser – methods of participation in dance dissemination in museums», Palermo, Italia. Konferanse og ekspertmøte i regi av EU-prosjektet ICH and museums.
- 15. mars 2018, Trondheim. «Dans som immateriell kulturarv i tre museumsutstillinger – utfordringer og suksesskriterier». Seminar i regi av Museene i Sør-Trøndelag.
- 21. mars 2018, Trondheim. «Arkivformidling gjennom tre danseutstillinger» – foredrag på Arkivkonferansen til Nettverk for folkemusikkarkiv
- 08. april 2018, Trondheim. Dansehistorietime for Norges danseforbund, Danseregion Midt-Norge, årsmøte og ledermøte.
- 12. april 2018, Malmø. «Methods of safeguarding dance tradition in interactive dance exhibitions» foredrag på sluttkonferansen til forskningsprosjektet Living archives – University of Malmø.
- 19. april 2018, Helsinki. Presentasjon av prosjektet og utstillingene hos Theatremuseum i Helsinki, for prosjektgruppen for nordisk vandretstilling.

Publikasjoner

- Erlien, Tone (2011) «Skogheim – revival of a dance hall in an open air museum», in: Folk Dances Now and Then – in the light of Polish and Norwegian experience. Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach. Kielce.
- Erlien, Tone (2014) A dance museum – Museums and institutions in Europe promoting dance and intangible cultural heritage. Master thesis. Defended London, June 2014. Publication: NTNU Trykk Trondheim
- Erlien, Tone (2015) «Methods of disseminating dance in European Museums – Findings from 10 dance museums in Europe». International conference in dance anthropology. Symposium from a conference for the MA students of the Choreomundus Program 28.–29. October 2013, Tranzit House, Cluj, Romania. Published in Acta Ethnographica Hungarica 60 (1) pp. 93–101. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Erlien, Tone (2016) «New methods for dissemination of intangible cultural heritage – transmission of and participation in dance traditions in Norway» in Changing traditions – changing communities – changing museums. Publikasjon til EØS-prosjektet Open Heritage, Museene i Sør-Trøndelag, Norge og Astra Museum, Romania
- Erlien, Tone (2016) Kronikk: Dans på museum. Folkemusikkbladet 1–2016.
- Erlien, Tone (2016-04-30) Kronikk i Adresseavisen: Danseutstilling på museum for første gang
- Erlien, Tone (2016) «Et nytt danseformidlingskonsept – Museene danser» – Nordisk folkemusikkforsknings julebrev 2016
- Erlien, Tone (2016). «Famous dead folk dance groups in open air museums? In The book of everything you wanted to know about open air museums» the 5th International Yearbook 2016 «Open air museums».
- Erlien, Tone (2016) «Rapport fra ICTM konferansen juli 2016. Musikk og tradisjon 1/2016. Norsk folkemusikklag.
- Erlien, Tone (2017) Kronikk «Dans på lokalet» i tidsskriftet På Spissen – medlemsblad Norske dansekunstnere, nummer 1, s. 34–35
- Erlien, Tone (2017) «Bli med og dans på dansegolvet» – i bladet UNGDOM, nummer 1, s. 22–23, Norges Ungdomslag

Fagfellevurderte publikasjoner:

- Erlien, Tone (2015) «Danseformidling på museer i ny drakt» i Musikk og tradisjon. Norsk Folkemusikklag, Novus forlag. Oslo
- Erlien, Tone og Bakka, Egil. (2018) «Museums, dance and safeguarding of practice» in *Intangible Cultural Heritage – Successes, Problems and Challenges 10 Years After the Entry into Force of the UNESCO 2003 Convention*. Santander Art & Culture Law Review
- Erlien, Tone; Stranden, Marit; Melhus, Lars Erik; Mellemsæther, Hanna (2018). «Interaktiv danseformidling – et møte mellom arkivmateriale, tradisjonsbærere og publikum» By og Bygd 47 Immateriell kulturarv, årbok for Norsk Folkemuseum
- Myrvold, Tone Erlien (in press for 2019) Curating participation in dance in museums- Journal of the Inclusive museum.
- Myrvold, Tone Erlien (in press for 2020) «Immateriell og interaktiv dans på museum-utfordringer og suksesskriterier i tre danseutstillinger» Foreløpig tittel, Norsk Museums-tidsskrift
- Myrvold, Tone Erlien (in press for 2020). Variasjon i museumsformidling av dans som kulturhistorie – dans og arkivet – Dance research journal

FOTO RIKKE SØRLIE LANGO

Utstilling 3. Åpning 14. september 2017.

Veien videre

RINGVIRKNINGER

Med prosjektet Museene danser var Trondheim først ute i Norge med å inkludere dans inn på museumsarenaen ved bruk av ny museologi. Dette kompletterer DansiT som har et mangfold på moderne dansekunst. Prosjektet har styrket Trondheim og Sør-Trøndelag sin status innen dans med et stort fokus på mangfold og dans som sosial samværsform med å inkludere sosial, folkelig og frivillig dans (i motsetning til Oslo og Bergen med henholdsvis Nasjonalballetten og Carte Blanche). Samarbeidet mellom MiST-museene og Sff viser at Trondheim har potensiale for å aktualisere dans som sosial samværsform og folkehelse gjennom å kombinere ressursene og kunnskapen til danseglade Trøndere, frivillige organisasjoner, dansefaglige miljø og formidlingsarenaer.

Denne måten å formidle kroppslig og informativ kunnskap om lokale dansetradisjoner og danse miljø understreker et tett forhold mellom museers og deres lokalmiljø og brukere. Museene skaper seg en ny funksjon i sitt lokalmiljø og gjennom prosjektet har vi sett bruk av museet som en møteplass for videreføring av immateriell kulturarv, med mangfold og inkludering som gode resultater av dansegruppers og danseinteressertes involvering i overføringen.

VANDREUTSTILLING

Høsten 2017 startet arbeidet med å utvikle en vandretstilling i samarbeid med MiST, som skal basere seg på innholdet produsert for de tre utstillingene i Trondheim, men også lokalt tilpasses hvert vertsmuseum. Det blir et konsept bestående av lyd-, film- og fotoinnhold, metoder for dans på museum, og arrangementsoppskrifter som skal vandre i Norge, Skandinavia og internasjonalt. En interessemail om å motta vandretstilling på MuseumsNorge sitt epost-nettverk høsten 2016 ble besvart fra flere interesserte museer, 13 museer som har sagt seg interessert i å motta vandretstillingen.

En mer konkret forespørsel høsten 2017 resulterte i en vandring bestående av 9 museer som startet opp juli 2018 og foregår i 3,5 år, med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB. Vandretstillingen debuterte på Sunnfjord Museum under Førde Internasjonale musikkfestival i juli 2018.

Vandretstillingen formidler det nasjonale innholdet fra de tre Trondheimsutstillingene til et stort publikum og produserer et lokalt innhold i samarbeid med hvert enkelt museum som vil inkludere områdets dansetradisjoner og lokale danse miljø. Sff deler av erfaringene fra «Museene danser» i å dra nytt publikum til museene og inkludere lokale dansere inn i formidling av ulike dansesjangre og -historier, samt praktisk formidling av å danse.

Siden høsten 2015 har Scenkonstmuseet i Stockholm vært i kontakt med prosjektleder om å få en vandretstilling til sitt museum etter nyåpning vinteren 2017. Prosjektleder besøkte Scenkonstmuseet i Stockholm i april 2017 for å avtale nærmere samarbeid om nordisk vandretstilling med økonomisk støtte gjennom Nordisk kulturfond og Nordisk kulturkontakt. Det ble søkt om oppstartsmidler til prosjektplanlegging for å få til et felles nordisk prosjekt med Sverige og Finland. Søknad ble innvilget og resulterte i et planleggingsmøte på Teatermuseet i Helsinki i april 2018. Januar 2019 ble hovedsøknad til nordisk vandretstilling sendt og bevilget med 1,3 millioner NOK fra Nordisk kulturfond og Nordisk kulturkontakt. Den nordiske utstillingen vises først på Scenkonstmuseet i Stockholm fra 02. april 2020 og på Teatermuseet i Helsinki fra januar 2021. Prosjektet avsluttes med konferanse og utstilling i Trondheim vinteren 2021/2022.

Det er også knyttet flere kontakter for muligheter til internasjonalt samarbeid. Interesserte forskere gjennom ICTM sitt nettverk for Ethnochoreology representerer Ungarn, Hellas, Estland, Tsjekkia og Ghana. Det mest konkrete prosjektet så langt går på å få til en utstillingsutveksling med Nasjonalmuseet i Accra, Ghana.

Utstilling 3. Åpning 14. september 2017.

FOTO: RIKKE SORLIE LANGO

Kommunikasjon

Prosjektets mål om vitenskapelig erfaringsdeling for overføringsverdi pågår i hele prosjektperioden. Foredrag og publikasjoner har skapt debattinteresse nasjonalt og internasjonalt. Media har fulgt prosjektet fra start i 2015 og jevnlig publisert artikler, reportasjer og intervju.

NAVNET MUSEENE DANSER OG DESIGN I UTSTILLINGENE

Prosjektet startet under navnet Interaktiv formidling av dans i et kulturhistorisk perspektiv på museum. I 2015 ble det laget en felles markedsføringsprofil for alle tre utstillingene og prosjektet lansert som en triologi. Navnet på profilen ble «Museene danser – tre interaktive fortellinger om dans» og facebooksidene oppdateres til å hete «Museene danser». Profil og logo ble laget i henhold til MiST sine retningslinjer og mal.

MARKEDSFØRING

Markedsføringen har skjedd gjennom distribusjonskanaler som aviser, museers hjemmesider, prosjektets og museenes kanaler og markedsføringsmateriale, folkemusikkogfolkedans.no og Facebook, dansegruppers epostlister og reklame-

ring regionalt og nasjonalt. Av prosjektets aktive følgere kan vi nevne organisasjonene Danseinformasjonen, Museumsnytt, DansiT, Noregs Ungdomslag, FolkOrg- organisasjon for folkemusikk og folkedans, Norske dansekunstnere gjennom medlemsbladet På Spissen som velvilje på delingsfronten og ivrige etter å publisere reportasjer fra prosjektet.

Prosjektet har også vært presentert på et stort antall konferanser innlands og utenlands. Viktige nettverk å nevne er International Council for Traditional Music and Dance – Studygroup for Ethnochoreology, museum- og arkivkonferansen SIBMAS-, Norges Museumsforbund, Nofod – Nordisk forum for danseforskning, og Norsk nettverk for folkemusikkarkiv. Prosjektet ble også presentert på utendørsscena på Torget under Raw dansefestival i mai 2015

Prosjektets blogg: <https://museenedanser.wordpress.com/> – 109 artikler per 19.03.2018, 9465 visninger og 3187 individuelle besøkende

Prosjektets facebookside <https://www.facebook.com/Museene-danser-449013941918024/>

Emneknaggen #blimedogdans på Instagram ble opprettet før åpning av utstilling 1 og var aktiv gjennom alle tre utstillingene. Billedeling per 19.03.2018: 303

Utstilling 1. Dans på lokalet 02. april 2016.

FOTO: NORSK SENTER FOR FOLKEMUSIKK OG FOLKEDANS

MEDIA

Prosjektet fikk seks medieomtaler knyttet til utstilling 1 Dans i Norge- (1 radiointervju, 4 avisreportasjer, 1 tidsskriftreportasje, 1 nettartikkel)

Prosjektet fikk åtte medieomtaler knyttet til utstillingen «Livets dans – Dansens rolle i fest og hverdag» (2 intervju, 1 radiointervju, 2 kronikker, 1 anmeldelse, 2 avisreportasjer).

Prosjektet fikk fem medieomtaler knyttet til utstilling 3 Dans me mæ (2 radiointervju, tre avisreportasjer, 1 intervju)

Omtaler i media

- NRK Radio 17. juni 2015- radiointervju med kurator og museumspedagog ved Ringve
- Omtale på NRK Trøndelag 17. juni 2015 <https://www.nrk.no/trondelag/stiller-utlevende-dans-pa-museum-1.12413326>
- Omtale i Adresseavisen 16. mars 2016 «Ta deg en svingom på Ringve museum»
- Romsdals Budstikke 30. mars 2016 – «Med Norges første danseutstilling»
- Universitetsavisa 29. mars 2016 – «Master ble til danseprosjekt»
- Omtale i Adresseavisen 02. mai 2016 «Battlet seg til seier»
- Nationen 03. mai 2016 – «Levande dans på museum»
- Museumsnytt utgave 2-2016, Aktuell utstilling.

- Omtale: «Project: Exhibition and research project (dance)» i publikasjonen Analysis of best-practices i prosjektet «The Creative Museum» (EU) 2017
- Museumnytt 1/2017 Intervju med kurator
- Radio Revolt 10. februar 2017 – Radiointervju med kurator
- Avisa Sagat 15. februar 2017 Reportasje fra dansearrangement om den samiske sydisdansen, under Tråante 2017 jubileet.
- Trondheim 24 nettavis 22. mars 2017 – Oppfordring til innsamling av hitter
- Bladet Folkemusikk nettartikkel 28. mars 2017- anmeldelse av utstilling 2 – Livets dans – dans i fest og hverdag, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum
- Klassekampen 03. april 2017 «Midt i musikken», intervju med kurator
- NRK Radio 25. august 2017 – Reportasje om danseutstillinga på Rockheim i Kulturnytt NRK Trøndelag
- Adressa 22. september 2017 Reportasje om at pardansen ikke overlever <https://www.adressa.no/pluss/kultur/2017/09/22/Et-tap-at-barn-og-unge-ikke-1%C3%A6rer-pardans-15304651.ece>
- Adressa 15. januar 2018: Om DKS opplegget til alle 10.klassinger i Trondheim: <https://www.adressa.no/pluss/kultur/2018/01/15/F%C3%B8rst-var-elevne-engstelige-for-%C3%A5-danse-s-%C3%A5-kastet-de-seg-ut-%C3%A5-gulvet-15893562.ece>

Utstilling 3. Mimrekveld med dansedykk i NRK – programmer opp igjennom tidene og arkivet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Med Asmund Bjørken og Arild Hoksnes.

Utstilling 2.

Økonomi

Norsk senter for folkemusikk og folkedans har i samarbeid med MiST stått for gjennomføring, og har hatt ansvar for prosjektet. Senteret har ført prosjektrekningskap som del av sitt hovedregnskap og har stått ansvarlig for rapportering til tilskuddsgiverne.

Det er kostnadsført 1 481 788 på prosjektet, hvorav 839 832 er personalkostnader og 641 959 er andre driftskostnader. Personalkostnadene er hovedsakelig lønn til prosjektleder.

Inntektene, på totalt kr. 1 565 538 i prosjektet i perioden 01.2015–12.2018, har bestått av tilsagn fra:

Trondheim Kommune 17.12.2014 Kulturfondet (Kulturfond 2015: 167 000) (Kulturfond 2016: 167 000) (Kulturfond 2017: 160 000) 09.02.2016 Strakstiltak fritidskulturlivet 12.01.2017 Strakstiltak fritidskulturlivet 31.03.2017 Strakstiltak fritidskulturlivet 02.02.2018 Strakstiltak fritidskulturlivet 23.05.2016: Den kulturelle skolesekken 23.06.2016: Den kulturelle skolesekken, avtale 2	kr. 680 284 kr. 494 000 kr. 15 000 kr. 10 000 kr. 10 000 kr. 10 000 kr. 70 642 kr. 70 642
Sør-Trøndelag Fylkeskommune (nå: Trøndelag FK) 15.12.2014: Støtte til kulturformål 02.02.2016: Tilsagn om tilskudd til kulturformål. 17.06.2016: Tilsagn om tilskudd til kulturformål. 16.01.2017: Støtte til kulturformål.	kr. 350 000 kr. 100 000 kr. 75 000 kr. 75 000 kr. 100 000
Kulturrådet 16.06.2014: Teknisk formidling av dansearv og møteplasser 16.12.2015: Livets dans – dansens rolle i fest og hverdag	kr. 350 000 kr. 200 000 kr. 150 000
ExtraStiftelsen helse og rehabilitering 23.06.2017: Tildeling gjennom Norges Døveforbund	kr. 124 000 kr. 124 000
Midt-norsk kompetansenettverk for rytmisk musikk 22.04.2014 Bransjestipend	kr. 10 000 kr. 10 000
Danske bank 12.06.2015: «Danske bank engasjement»	kr. 5 000 kr. 5 000
Diverse undervisningssalg og billettsalg	kr. 44 254
Diverse inntekter	kr. 2 000

EGENFINANSIERING

Egenandel/egenfinansiering er ikke synliggjort i prosjektrekningskapet. Norsk senter for folkemusikk og MiST har lagt ned en betydelig andel timeverk som ikke er henført i prosjektrekningskapet.

FOTO: MAIKEN HAUKSDATTER LYNG ØSTERHAGEN

Utstilling 1.

Til: Norsk Senter for Folkemusikk og Folkedans

Revisors beretning til prosjektrengskap

Konklusjon

Vi har revidert prosjektrengskapet for Norsk Senter For Folkemusikk og Folkedans for Prosjekt 2217, Interaktiv Dans, som ble avsluttet 31. desember 2018. Prosjektrengskapet består av utgiftsoppstilling som viser inntekter på kr 1 565 538 og driftskostnader på kr 1 481 788. Prosjektrengskapet er utarbeidet av ledelsen.

Etter vår mening er prosjektrengskapet for Norsk Senter For Folkemusikk og Folkedans for Prosjekt 2217, Interaktiv Dans, som ble avsluttet 31. desember 2018, i det alt vesentlige i samsvar med grunnlaget for regnskapsavleggelsen.

Grunnlag for konklusjon

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av prosjektrengskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Presisering grunnlag for regnskapsavleggelse og begrenset distribusjon og bruk

Prosjektrengskapet er utarbeidet for å gi informasjon til Norsk Senter for Folkemusikk og Folkedans. Prosjektrengskapet er derfor ikke nødvendigvis egnet for andre formål. Vår uttalelse er kun beregnet på Norsk Senter for Folkemusikk og Folkedans og skal ikke distribueres til andre parter

Ledelsens ansvar for prosjektrengskapet

Ledelsen er ansvarlig for utarbeidelsen av prosjektrengskapet, og for slik intern kontroll som ledelsen finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et prosjektrengskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av prosjektrengskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at prosjektrengskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men det er ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar basert på prosjektrengskapet.

Revisorgruppen

Revisorgruppen Orkla
Trøndelag AS Vestre
Rosten 69 N-7072
Heimdal

Tlf: +47 72 59 75 00

E-post, trondelag@rg.no

Foretaksregisteret
NO 970 97 8 984 MVA
Bank 4260 05 67580

www.rg.no

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i prosjektregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Trondheim, 25. oktober 2019

Revisorgruppen Orkla Trøndelag AS

Arnt Rosset

Statsautorisert revisor

Museene danser

Design av logo og profil for Museene danser ble gjort av Jan Ove Iversen.

Design på utstilling 1 ble gjort av Annicken Stuler.

Design på utstilling 2 sitt informasjonshefte og markedsføringsmaterieill ble gjort av Nicolas Lund og print av Blink Print og Design.

Design til utstilling 3 ble gjort av markedsføringsbyrået Tibe T.

PROSJEKTET ER STØTTET AV:

NORSK
KULTURFOND
Kulturrådet

MUSEENE I SØR-TRØNDELAG

TRØNDELAG FOLKESKOLEM

STIFTELSEN
DAM

SØR-TRØNDELAG
FYLKESKOMMUNE

TRONDHEIM
KOMMUNE